

34

130

P. Birkerts

Pedagoģiskee viduslaiki tagadejā Latvijā

Reliģija un etika mūsu skolās

Rigā, 1928.

Literatu beedribas „Domas“ izdevums

37
130

P. Birkerts

Pedagoģiskie viduslaiki tagadējā Latvijā

Relīģija un ētika mūsu skolās

37
130

S. nr. 240025 B-1
L-5

A. Varb

Rīgā, 1928.

Literatū beedribas „Domas“ izdevums.

LATVIJAS NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

~~76-48-113~~
0303062546

E. Pīpiņa un J. Upmāņa speestuve, Rīgā, Marijas eelā 10.

Eevads.

Kā dabā ir gaišas un drūmas deenas, tā arī vēsturē. Ir laikmeti, kas atgādina saules apmirdzētu zeedoņa deenu, un ir laikmeti, kas līdzīgi drausmīgai rudens naktij, kad leetus gāzes un vētra nakts tumsā taisas noskalot no zemes virsus katru dzīvu dvasu...

Vēstures gaitās tāds saules apmirdzēts pavasars bij, peem., klasiskā pasaule (senā Grieķija un Roma) savā zeedu laikmetā. Kā saulē līgsmi mirdzeja sneegbaltās Atenas, tā gara sferās plauka zinātnes, filozofijas un mākslas krāšņakee zeedi.

Bet tad... zem barbaru treeceeneem klasiskā pasaule sabruka. Sabruka viņas materialā un garīgā kultura. Sagrautas bij Romas marmora eelas, marmora tempļi. Uz cezaru pils drupām auga krūmi. No milzu Kolizejem ^{2/3} bij drupās, uz kurām mitinājās 420 augu sugas. Skumji šur tur rēgojās pussatreektās kolonas vaj arī plēkumeem apzālējušas tempļu freskas. Romas slavenās veetas Kapitolijs un Forums bij pārkristīti par Kazukalnu un Govju kalnu (jo šee lopīni tur ganijās). Pat skaistee augi — mirtes, lauri un cipreses — bij it kā nozuduši, bet viņu veetā rēgojās visadi staipekļi, dadži un citas nezāles...

Līdzīga postaša bij arī garīgās kulturas laukā. Nobira klasiskās mākslas krāšņakee zeedi, nodzisa klasiskās filozofijas un zinātnes gaišākās ugunis un eestājās tumsa... drūma, drausmīga, atbaidošā. Eestājās tā sauktee viduslaiki. Uz kulturas, zinātnes un mākslas kapenēm reliģija tagad uzsprauda savus melnos karogus, un sākās viņas (t. i. reliģijas) valdonības laikmets...

Nekad Eiropā reliģija nav bijusi tik varena, kā tad. Varena ta bij ekonomiski, politiski, garīgi (psichiski). Neizmērojamas un neaprēķinamas bij kristīgās baznīcas baņatības, gan zemes platībā, gan zeltā, gan citās vērtībās. Politiski Romas pāvests bij gandrīz vaj visas Eiropas pilnīgs valdinieks. Karaļus un ķeizarus tas rāja un pārmācīja kā ganu zēnus (peem. Kanosa), troņus viņeem te peeškīra, te atņēma.

Vēl leelaka bij reliģijas un baznīcas garīgā vara. Tauta dzīvoja tumsā un mānticībā. Reliģiskā organizācija, baznīca, bij stipra un plaša. Viņas rīcībā atradās neskaitāms daudzums mūku, zemako un augstako garīdzneeku ar pāvestu („Kristus veetneeku“) preekšgalā. Garīdzneeku milzu armija noskaņoja un noteica tautas gara pasauli. Reliģija bij tagad cilveka gara valdneece. Apstākļi bij tādi, ka, likās, nekas netrauceja Eiropā un, varbūt, visā zemes virsū sadzīves eekārtu pēc reliģijas sapņeem un idealeem. Valdīja tad kristīgās ticības ideāli, un Romas pāvests lepni nosauca sevi par Kristus veetneeku zemes virsū. Vaj nu reliģija un baznīca eerikoja debess valstību virs zemes? Nē!... Nekad pasaule nav bijusi tik tāla no cilvecības un cilvekmīlas, kā taisni tad. Nekad Eiropas vēsturē nav bijuši tik drūmi, asiņaini un drausmīgi laiki, kā tad. Asinis stingst dzīslās un rokas dreb šķirstot šī laikmeta vēstures lapas. Deeva vārdā simteem tūkstošu cilveku tika sadedzināti uz uguns sārteem, simteem tūkstošu mira ceetumos un inkvizīcijas kambaros, miljoni tika apkauti „ticības karos“. Tautas masas vārģa visleelākā nabadzībā un netīrībā. Tūkstošus un atkal tūkstošus aiznesa mē-

ris, kolera, bakas. Bez tam vēl „Kristus kapa atsvabinataji“ (krusta karotāji) pārnesa zifilisu, kas sērgu šausmas vēl pavairoja. Cilveki slimībās mocījās un mira kā mušas. Ap reformācijas laiku cilveka caurmēra mūžs Eiropā bij $21\frac{1}{5}$ gada, un reti vareja sastapt cilveku, kura seja nebij baku sērgas izvagota. Garīdzneecība uzskatīja slimības par deeva sodu un noleedza vinas apkarot. Ārstus un zinātneekus reliģija eeskatīja par ķecereem, meta tos ceetumos, spīdzināja, rāva teem mēles laukā un dedzināja uz uguns sārteem. Zinatne un katra gara gaisma tad bij gandrīz iznīcināta.

Tā tad, Viduslaiki, kuros valdīja reliģijas gars, bij kā gadu simtņeem gara, tumša un drausmīga asinsnakts... Un kas grib redzet un pārleecinatees par īsto reliģijas garu, kas izposta zinatni, mākslu, izglītību un katru kulturu, tas lai pašķirsta Viduslaiku vēstures lapas...

Tikai nav jedomā, ka Viduslaiku gars beidzās ar Luteru reformāciju. Nebūt nē. Īstā „ragānu“ dedzināšana tikai tad vēl sākās. Zinatnes vajašana turpinājās tāpat. „Raganas“ dedzināja vēl 18. g. simtenī. (Bavarijā 1754. un 1756. g., Glarusā 1785. g., Poznaņā 1793. g. Oficiāli „raganas“ dedzināt, peem, Bavarijā, noleedza tikai 1813. gadā. Latvijā arī raganas dedzināja vēl 18. g. simt. preekšvakarā.)

Latvijā mums šee Viduslaiki turpinājās daudz ilgaki. XIX. g. simtena sākumā vēl Latvijas darba tauta bij nožēlojami dzimts Cilveki, resp. laicigo un garigo muižneeku vergi, kuros dzina kā kaujamos lopus, mērdēja badā un baroja ar reliģijas māņeem. Mūsu skola līdz 1885. g. faktiski un formeli atradās muižneeku un baznīckungu noteikšanā, kas tautu sargāja no izglītības, kā no uguns. Bet faktiski mūsu skola garīdzneecības valgos atradās līdz pat 1905. g. revolūcijai. Tikai tad sāka sadrupt pātaru tumsības vara, līdz Terbatas skolotāju kongress (1917. g.) nolēma no skolām izmest ticības mācības, kā obligatorisku preekšmetu. Tagadējā demokratiskajā Latvijā baznīca no valsts, par nožēlošanu, nav šķirta, un ticības mācība faktiski no skolām nav izmesta (kaut gan par obligatorisku preekšmetu to vairs neeskata).

Tā tad, tikai pēc gadu simtņu ilgas reliģiskās tumsas kulturas dzīvē un skolā pee mums pēdējā laikā sāk parādīties it kā gaišāki saules stari. Viņi atspīdēja pēc revolūcijas, kura leelā mērā satreeca laicīgos un garīgos varmakas. Tā veen jau likās, ka Viduslaiku tumsības mūri būs pavisam sabrukuši. Bet tā izlikās tikai revolūcijas jūsmas brīžos. Kad akūtās revolūcijas cīņas norima un buržuāzija nostiprināja savu eekārtu, tā sāka nostiprināt arī savus svarīgākos fortus. Un veens no teem ir reliģija ar saveem kalpības principēem. Bijušie baroni un grafu pudeles brāļi, Latvijas baznīckungi, tagad organizējas kopā ar reakcionāro zemneecību (pelekajeem baroneem), ar turīgo pilsonību un rada veenotu fronti pret strādneecību. Kopeji tee uzsāk atkal cīņu pret tautas izglītību (grauj veenotu skolu) un mēģina tiklab garīgā pasaulē vispār, kā it sevišķi skolā saukt atpakaļ Viduslaikus, Viduslaiku reliģisko tumsību. Šinī pedagoģisko Viduslaiku organizēšanā ir draudzīgi veenojušie mūsu mācītāji, daudzi akademiskie spēki un reakcionārie pedagogi.

Aplūkosim svarīgākās parādības šinī Viduslaiku organizēšanā un redzamākos viņu darbīneekus.

1. Mācītais A. Skrodelis. Šis ir viens no aktivakeem „ceenigtēveem“, kurš eedomajas, ka viņš ir aicināts runāt skolu, jaunatnes un visas tautas audzināšanas jautājumos. Literariski viņš „eekortelejees“ „Latvī“. Darbodamees tur blaku blakām ar citeem pilsoniskeem reakcionareem, viņš eeskata par savu peenākumu uz katreem svētkeem un dažādām citām deenām uzrakstīt pa sprediķim un eeveetot to šī reakcionārā organa slejās. Bez tam viņš cenšas atsauktees ar deevvārdeem uz katru redzamaku politisku faktu, bet par visām leetām plaši izrunatees par skolu un audzināšanas jautājumeem. Kad skolā pēdejā laikā sāk pūst it kā brivakas vēsmas pēc gadu simteņu ilgā reliģiskā tvana, tad viņš, starp citu, eeveeto „Latvī“ eevadrakstu „Launs gars“. Viņš raksta: „Launs gars. Slikts. Citadi nevar to apzīmet, kas sāk kā mazs tumšs mākonītis celtees mūsu skolu laukā. Nebūtu vērts par to runāt pagaidām, bet jūtot viņa tendenci augt un eetīt visu skolu un tautu tumsā (gaisma šeem deevkalpeem ir tumša, bet tumsu viņi par gaismu sauc. P. B.), nevar tomēr paeet tam garām. Laikā katrs ir jadara uzmanīgs, sevišķi vecaki, un tee, kam rūp mūsu nākotne, lai neizzustu tautai etiskee pamati zem kājām un dzidrakās zvaigznes no viņu debesīm. Parasti jau plašakai sabeedribai tuvojošās negaīsa pazīmes paeet garām nemanītas. Ja laikā sāk domāt un nopetnī krūti pretīm greezt, daudz ko var novērst. (Kas par dūšīgu ceenigtēvu! P. B.) Uzmanīgam katram jābūt, jo gars, kuru teecas eevest skolās, uzspeest skolotajeem un visai sabeedribai, ir sliktaks kā jebkad, arī kreevu laikus eerēķinot, mūsu dzimtenes skolu druvā. Ari varmācīgaks un eeteepīgi despotiskaks.

Leeki ir vēl aizrādīt, ka reliģija ir tautas pamats. (?!! P. B.) Tas ir atzīts veenmēr. (T. i. no melnsvārčeem un pasaulē krāpneekem. P. B.) Sevišķi pēdejā laikā, kur pēdejos gadu desmitos zinātnē un gara dzīves laukā, kas atsvabinājušās no materialisma teorijām un uzskateem, sāk pūst citi vēji, kuri uzsver reliģijas leelo nozīmi vispār un arī etikā kā veenīgi drošo pamatu. (Te ceenigtēvs runā par metafiziskeem murgotajeem filozofijā un citās zinātnēs, kuri palīduši atkal zem mācītaju melnajeem paltrakeem. Bet tee taču nav zinātneeki! P. B.) Etika bez reliģijas, kā to uzsver šee virzeeni, nav domājama kā „dzīves spēka avots...“ („Latvis“, 8./III. 27. g.)

Tālāk „ceenigtēvs“ gaužas: „Dēķens braukā apkārt pa Latvijas pilsētām un meesteem un zīstematiski apkaro reliģiju, baznīcu, ticības mācības. Šķeet nesaprotamā fanatiskā naidā viņš eededzees pret visu to. It kā viss tas būtu viņa nāvīgakais eenaidneeks.“ („Latvis“, 8./III. 27. g.)

Vēl „ceenigtēvs“ nobažījees, ka arī „prof. Zālite“, runājot pa radio, izskaidrodams grēku plūdus no zinātniskā veedokļa.

Tiktāl „ceenigtēva“ bēdašanās un rūpešanās.

Par šo māc. A. Skrodeļa bēdašanos un rūpešanos nebūtu vērts nemaz i runāt, ja tās būtu tikai viņa personīgās domas. Bet leeta jau ta,

ka tādas ir visas „mūsu“ garīdznecības domas. Un kā pret tādām tad arī mēs uzstājamies. Bet par ko tad uztraucas mūsu garīdzneeki?

Nu, leeta ļoti saprotama. Latvijas tagadējā garīdznecība uztraucas par to, ka pamazām sāk sagrūt reliģiskās tumsības beeze un drausmīgie mūri. Vairakus gadu simteņus šee reliģijas tumšee mūri ir sargājuši Latvijas muižnecību un citus izsūcejus pret verdzinātās tautas dumsām. Vairak gadu simteņus šee tumšee reliģijas mūri ir nodrošinājuši bijušiem Baltijas muižneekeem un citeem paraziteem greznu, izšķērdīgu, bezrūpīgu, ar preekeem un orgijām pārplūstošu dzīvi plašajās un greznajās muižneeku pilīs. Par paradīzi paši muižneeki sauca šo dzīvi, bet pašu Latviju — par „Deeva zemi“... Un zemneeki?... Badā tee mira. Zemē un dūmu būdās tee dzīvoja. Kā tārpī tee locījās muižu darbos, bet vakara runga bez mitas staigāja par viņu izkaltušajām mugurām. Bet kad svētdeenās tee drebedami no bada un aukstuma pēcēlās no savām ceetām un netīrām cisām, kad tikko tee bij pavēruši no noguruma kopā kritošos acu plakstus, tad viņeem bij jāpošas atkal uz — baznīcu. Uz tureeni tos ar varu treeca tiklab vasaras karstumā, kā zeemas aukstumā, tiklab rudens dubļos, kā zeemas sneegputenos. Un baznīcā?... Vaj tur viņeem pateicību dzeedāja, ka tee muižneekeem un mācītajiem sagādājuši debess valstību zemes virsū? Vaj meerināja viņus bēdās un izmisumā?... O, nē! Kā krusas graudi teem sejā bira nepelnīti pārmetumi. Par slīņkeem, par nepateicīgieem tos dēveja. Kā dubļu pickas teem sveda sejā tādas rupjības, kā: cūkas, maukuri, maukas, dranķi u. t. t. Ik uz soļa mācītāji zemneekeem un strādneekeem lika sajūst, ka tee tikai darba lopi, kuru galvenais uzdevums ir neka nedomat, nekurnet, bet atdot savus pēdejos spēkus kungu darbā un, satēkotees, skūpstīt vēl viņu svārku sterbeles... Ja. Reliģija ir bijusi baronu un citu kungu stiprā pils, bet mācītāji ir bijuši modri sargu cerberi pēe šo pīļu mūreem un vārteem.

Bet izpildīt šo netīro Jūdasa darbu atteecībā uz zemneekeem un strādneekeem mācītāju speeda viņa šķiras intereses. Ari viņš bij muižneeks, kuram bij savs izsūcamo pulks. Svētdeenās, pēc zemneeku un strādneeku izlamašanas, mācītājs vaj nu atgriezās savā muižā, vaj aizbrauca uz pusdeenu un kāršu partiju pēe cita muižneeka.

Revolūcija sagrāva carisma un muižnecības varu. Pa cirteenam tika arī veenam, otram no carisma un muižnecības sargu cerbereem — mācītajiem. Nu, saprotams, ka baznīca un melnsvārči nevarēja par to neuztrauktees.

Tad — nostiprinājās Latvijas demokratiskā valsts un arī buržuāzija. Nostiprināja savas pozīcijas arī buržuāzijas garīgā sardze — baznīca. Eerikojās tā atkal valsts paspārnē. Izkauleja pa kreetnam kumosam no valsts pīraga. Nolika sev pagālvī cara laika likumus par baznīcu un „šķīsto jumpravu“, un sāka justees atkal it brangi. Tagad tā mēģina nostiprināt arveenu vairak savas satricinatās pozīcijas. Par veenu no savas varas stūra akmeņeem baznīca uzskata skolu. Tur baznīcai ir gadusimteņu tradīcijas. Un teešām: baznīcai izdodas mūsu skolās eedabut ticības mācības, kā mācības preekšmetu. Tas ir kauna traips pēcrevolūcijas Latvijai un plīķis sejā darba tautai. Bet melnsvārči gavilē.

Skolās un audzināšanas sfērā tee jūtas ne tikai kā savās mājās, bet tee jūtas pat kā zituācijas kungi. Paklausatees tikai, kādā tonī runā šis leekulīgi pazemīgais „ceenigtēvs“ A. Skrodelis! Vispār pazīstameem un peedzīvojušēem skolu darbineekeem ar strādneecības ideoloģiju tas bezkaunīgi uzsauc: „Rokas nost (no skolas)!“ („Latvis“, 8./III. 27. g.) Šis mācītājs sāk runāt jau par tautas izglītību un skolu tā, it kā ta būtu mācītajmuižas vistu kūts vaj sivenu aizgalda. Ja, Pagājušās varas atmiņa un tagadejās varas izredzes! Jo nav taču vēl tik sen tee laiki, kad mācītajū kungi brauca uz skolām ticības mācību pasneegšanu revidēt. Kad baznickunga labi barotā, druknā figura eedrāzās klasē, lika skolneeekeem nobērt sev preekšā baušļus, ticības locekļus, lūgšanas, eedauzija veenam, otram skolneekam pa galvu, atplēsa veenu otru ausi, izlamajās un tad — klasi atstāja. Pēc tam skolotāja istabā pastrebās „cāļu zupiņu“, noēdās labus cepešus, sadzērās labakos vīnus un tad — taisijās atkal ceļā. Padevigais skolotājs to kailu galvu izvadīja. Eesēdinaja kamanās (ceenigtēvi vairak mēdza vizinatees uz skolām zeemā), rūpīgi eevikstīja un apčubināja; tad vēlreiz noskūpstīja ceenigtēvam cimdū un kārtu kārtām palocijās. Bērni atkal pēc pārceestām bailēm ar brīnešanos aplūkoja ceenigtēva lepno kažoku ar „lūšu apkakli“. Pēc tam nopliukšēja kučeera pātaga, un ceenigtēva kamanas strauji aizslīdeja. Eekšā steidzās nosalušais skolotājs, un pamazām no logeem un durvīm pazuda izbeedetee, izlamatee un peedauzitee skolneeki... Lūk, ta ir ta bilde, kas mūsu mācītajēem neizeet no atmiņas. Cāļu zupiņa, labs cepetis, vīns, labi zirgi, kamanas un kučeers, bāls nobijees un pakalpijs skolotājiņš un bailēs tricoši strādneeku un zemneeku bērni! Lūk, tad baznickungi sauca un vareja saukt: „Rokas nost no skolas! Mēs esam tur tee kungi!“ Tas ir vēl ne visai sen, bet tomēr ne šodeen. Un ja šodeen mācītājs Skrodelis tādu „muti brūkē“, tad mums teešām jaapsauc: „Nebrauc tik dikti!“ Bet veena atziņa gan mums sevī janostiprina: ceenigtēvu ciņas izaicinājums mums ir jāpeņem un jādod teem daudz nopeetnakas kaujas, kā līdz šim. Mācītāji tak ir bijuši veenmēr tee melnakee reakcionari, un tādi tee veenmēr paliks. Šis pats A. Skrodelis nekaunas pasacīt, ka tagad skolā esot sliktaks gars kā cara laikā („... sliktaks kā jebkad, ari kreevu (lasi cara, P. B.) laikus eerēkinot...“). Nu, pats par sevi saprotams, ka carisms ari Latvijas baznicai bij daudz mīlaks kā tagadejā Latvijas demokratija. To valsirdīgi atzīmē pat mācītājs docents L. Adamovičs. „1922. g. februārī noturetā draudžu delegatu zinodē kāds delegats no Kurzemes pasacija skaidri un gaiši, ka Kurzemē vīņeem neesot vēl nekādas tautas baznicas, bet tikai „kungu baznica“. Dažadi laikrakstu ziņojumi un raksti izveda līdzīgus slēdzeenus. Kas zīmejas uz „laika zīmju vērošanu“, tad jaatzīmē, ka daži mācītāji pirmā laikā nevareja eesākt turet savos deevkalpojumos aizlūgumus par Latvijas valsti un valdību.“ (L. Adamovičs, „Reliģiskā dzīve Latvijas evaņģeliskā baznicā valsts pirmajos pastāvēšanas gados“, „Ausma“ 1926. g., Nr. 3., 115. l. p.) Tālak Adamovičs saka, ka Kurzemes konzistorija saveem mācītajēem to pat nav atgādinajusi.

Pats par sevi saprotams, ka mēs jau neskumstām pēc šim aizlūgša-

nām, kā tādām, bet mēs tur redzam kautko citu. Ja mācītāji senāk pilnā kaklā katru svētdēnu vareja atkārtot aizlūgšanu: „Lai Tava (t. i. deeva) žēlastība bagatīgi izgāžas pār mūsu kungu un ķeizaru Nikolaju Aleksandroviču...” etc., bet tagad kluset par Latvijas demokrātiju, tad ta ir pārak skaidra leecība, ka cara kņutas valdība Latvijas mācītājiem ir simtreiz mīlaka kā tagadējā demokratiskā Latvija (pat vēl tāda demopratiija, kur pilsonibai ir noteikts vairakums un pārsvars). Vaj vēl būtu vajadzīgi peerādījumi? Lūdzu. Kad monarkistiskās Bermonda bandas eēņēma dažus Latvijas apgabalus un pār Latviju sāka lidot Viļuma ēna un rēgotees Viļuma ķeizariskais zābaks, tad daudzi mācītāji savās baznīcās par šīm bandām notureja svinīgas un jūsmīgas aizlūgšanas, bet draudzei lika dzeedat: „Lai visas malas gaviļē, mums glābejs nācis pasaulē!...”

Melnis ir mācītāju amata svārks, bet vēl melnaka ir viņu dvēsele un gara pasaule. Viņu sauceens ir: „paugas kaklā strādneekem un — atpakaļ pee Viduslaiku kārtības.” To A. Skrodelis arī klaji un gaiši pasaka: „Savus maldus saprast un greeztees atpakaļ uz drošā un istā ceļa, pa kuru staigājuši mūsu tēvi — pretim laimei pašēem sevī un apskaidrotam meeram!” („Latvis” 18. okt. 1925. g.) Vaj nav skaidri pateikts? Mēs taču zinām, kur staigājuši mūsu tēvi: ar cepuri padusē, tukšu vēderu un saleektu muguru caru, muižneeku un baznīkungu kalpībā... Vēl skaidraki to pasaka A. Skrodelis kādā citā veetā: „Veenu mēs esam aizmirsuši. Un pee ta mums ir jaatgreežas, ja gribesim novērst visus šos launumus. Cilveks (lasi — strādneeks; P. B.) ir ne preekš valdišanas, bet preekš kalpošanas (pastrīpojums A. Skrodeļa).

Brīvako garu skolā, zinātniski noskanoto domu šis deeva kalps nosauc par „launo garu”. („Latvis” 8. martā 1927. g.)

Sakarā ar šo reakcionaro, Viduslaiku skolu politiku, ko grib peekopt mūsu reliģijas preesteri, vēl jaatzīmē viņem tik raksturīgā divkosība, divsejība, jezuitisms. Tā peem. 1927. g. zocialistiski noskaņotas valdības laikā mācītājs A. Skrodelis aicina uz klaju pretošanos valdībai, uz izglītības ministrijas cirkularu neizpildišanu; viņš musina bērnu vecakus, lai tee nēlaiž bērnus skolā hospitešanas gadījumos u. t. t. (sk. „Latvis” 8. apr. 1927. g.). Kamēr reakcionarās valdības laikā viņa dzeesma skan citādi. Tad viņš aicina padotees valdības rīkojumeem (sk. peem., „Mācītāji un dzimtsarakstu nodaļas”. „Dzimt. Vēstneša” peelikums 11. martā, 1922. g.). Bet Skrodelis, kā ticīgs cilveks, taču nevar nezināt to deeva pavēli: „Esat paklausīgi tām valdišanām, jo kur valdišanas ir, tās ir no Deeva eeceltas.” Tā tad zocialistu valdība no deeva, vaj nē, Skrodeļa kungs? Un kā deeva kalps, jūs nedrikstat pret deeva vārdu rikotees?

Tālak. Skrodeļa kungs nikni uzstājas pret zocialisteem, aicina teem „nopeetni krūti pretim greezi” („Latvis” 8. martā 1927. g.), citā veetā aicina pilsonus eestātees aizsargos, lai sargātu savu maku un savus darba augļus („Latvis”, 8. aprīlī 1927. g.), vēl citā veetā kertees pee eeročeem etc. Dūšīgs ceenigtēvs! Peenēmsim uz brīdi, ka mēs, zocialisti, esam tee launee, bet ceenigtēvi tee labee. Tad man gribetos jautāt, vaj vi-

nam pazīstami šee Kristus vārdi: „Jūs esat dzirdejuši, ka ir sacīts: aci pret aci un zobu pret zobu. Bet es jums saku, ka jums nebūs pretī stāvēt tam ļaunam: bet kas tevi vaigā sit labajā pusē, tam sneedz arī otru. Un kas ar tevi grib teesatees un ņemt tavus svārkus, tam palaid arī to uzvalku. Un kas tevi dzen veenu jūdzi, ar to paej divi.“ (Mateus ev. 5. nod., 38.—41. p.) Vaj Skrodeļa kunga rīcība ar viņiem saskan?... Nu, zinams, nē! Mums, zocialistiem, šee Kristus padomi nav obligatoriski, bet jums, garīdzneeku kungi un Kristus kalpi, — jums gan viņi ir obligatoriski. Un reiz jūs viņus tikai vārdos daudzīnat, bet darbos neizpildat, tad jūs esat nicināmi leekuļi un blēdīgi Kristus kalpi. Vaj ne tā?... Un tādi jūs teešām esat!

Bet būtu nepareizi eedomatees, ka A. Skrodeļa kungs staigā apkārt tikai dūres vikstīdams un ar zocialistiem karodams. O nē! Viņš var būt arī „maigs“ un „mīlīgs“, o, cik „mīlīgs“! Un tad meerinājuma vārdi, morales likumi, dzīves gudribas, labas pamācīšanas vecakeem, skolotājiem, skolneekiem, aizsargeem, damu komitejām, amata vīriem, eesvētamām meitām un precetām seevām birst kā no pilnības raga.

Jau paši apcerejumu virsraksti veen ko nozīmē. Tā peem., „Pazemība atjaunos dzīvi“. (Nu, saprotama leeta, ka strādneeku pazemība. P. B.) „Vaiņags, kas reizi tikai zaļš.“ „Pazaudeta zvaigzne.“ „Augstais likums“. „Peedod, māt!“ „Iz sāpēm aug eņģelu spārnī.“ „Māte — dzimtene.“ „Zociale nāves grēki.“ „Krusts un meera domas.“ „Vaj jaunu naglu dzīs Kristus krustā?“ „Paceetiba darbā un dzīvē.“ „Vaj tu mani mīli?“ „Golgas celīneeki.“ „Izmocītā dvēsele pee Jezus krusta“ u. t. t., u. t. t.

Un ražīgs ir „mūsu“ ceenigtēvs. Raksta viņš gan „Svētdeenas Rītā“, gan „Ausmā“, bet visvairāk pazīstamajā „džentlēmēnā“ organā „Latvī“. Viņš savā audzināšanā ņem ne tikai jaunatni, bet pat visu tautu, to mācīdams tikumības likumos. „Tev nebūs aprunat un ļaunu slavu celt.“ Tādu tikumisku imperatīvu viņš uzleek par virsrakstu veselam rakstam. Tur viņš nāk gan ar Mozus baušleem, gan ar Luteru katkismu, gan ar veceem nostāsteem, gan ar folkloru. Ari ar savām zentencēm, peem., „Cilveka mēle ir visbreesmīgākais eerocis, un viņa vīstuvak sātānam...“ „Esi uzmanīgs. Neaizmirsti, ka, ja tu runā pats, vaj tālaku stāsti ļaunu tevī jau galvu cel sātans, klauvē pee tavām durvīm.“ (Nez', cik reizes tad sātans Skrodeļa sirdī galvu cēla, kad viņš ļaunu slavu cēla strādneeku šķiras ideologiem? P. B.) „Visa atziņa un gudriba nelidz — mīlestība ir īsta atziņa.“ „Katrā, kas runā par otru ļaunu, tai brīdī ir kāds no sātana sūtneem“ u. t. t. (sk. „Latvis“ 6. janv., 1927.). Tālak. „Pazemība ir tā kas var daudz ko cilveka dzīvē pārveidot uz laimes pusi...“ „Pazemība ir tā, kas dod labu prātu arī „vājībās, neevašanās, bēdās, vājašanās, kas aizdzen augstprātību...“ „Lai otra apvainojums rada mūsos nevis naidu un rūgtumu pret to, bet sevis pārbaudīšanu un pārvērtēšanu... Netaisnība cilvekam nekad nenoteek.“ (Vaj dzirdejāt? Bet par ko tad mācītāja kungs tā uztraucas un brūk virsū zocialistiem gandrīz vaj katrā „Latvja“ numurā? Saprotams, ka tikai par taisnību. Un vaj tas nav vēl ļaunaki? P. B.)... „Raudzīsimees uz

Assizes Franci.“ („Pazemība atjaunos dzīvi.“ „Ausma“, 1926. g. Nr. 2, 55.—58. l. p.).

Tad — cilvekmīlas liriskee sprediķi... „Deevis jautā, Kristus jautā — jo, ko cilvekeem daram, to viņam daram. Draugi, ko saka jūsu sirds? Es jūtu — manu sirdi kas lauž, kas smags... Es jūtu un man leekās arī tu to jutisi — neskaitamas reizes mēs esam aizmirsuši tos, kurus vajadzēja mīlet — dzimteni, tēvu, māti, mīlus cilvēkus, līdzcilvekus. Steigā to nejūtam, bet vakara krēslā, kad uz mums plūst šee jautājumi: vaj tu mīli? — viss tas atveras mūsu preekšā un raudat gribās, raudat par sevi, savu dzīvi, savu dvēseli... aiz mums raud sirdis, kurām, steidzoties pakal saveem mērķeem, pāri gājām... Šis asaras vakarā kā migla beezē ap mums un dedzina acis, seju, šīs citu asaras un sāpes. Ak, mēs nelaimīgie, nabagee laudis...

Bet meeru meklet gribam: Tamdēļ gribetos drošināt. Draugi, Deevis grib, lai celamees mēs. Nespēcīgo tas peetur. Vaj mūs viņš nepeeturēs. Peeturēs, ja celsimees. Tamdēļ — vaj tu dzirdi: tavā dvēselē kaut kur kas runā, tāda mīļa, klusa balss: aizeet gribu no citu asarām, es gribu kā maza smildziņa lauka malā augt, vējiņā klusi šūpo-tees un klausīties, kā viss šis zāļu un labības lauks runā, dzeed, preecajas... Kā maza smildziņa augt... dzirdi, kā tava dvēsele runā. Tici tai — netici cilvēku steigas troksnim...

Mīlais draugs, tu jaunā sirds, nāc, eesim projam no egoisma un putekļu steigās, klusi, klusi meklesim taciņas, pa kurām ejot cilvēku asarās vairs nebūs jabreen, nāc, meklesim zemi, kur dvēsele, kā maza smildziņa ne citus sāpinās, tikai glaudīs, nesisim šo zemi vīseem, mīlais draugs, tu vecā sirds, tevī jau tāpat runā dvēseles dzilākā balss...

(„Vaj tu mani mīli?“ „Latvis“, 8. dec., 1925. g.)

Vaj dzirdejt? Vaj uzklausijāt?... Tas jau nerunā kā veenkāršs rakstu mācītājs, bet tas runā kā pats Ješka Ūdensvaguļs (Andreevs Needra)... Ari Ješkam „asaru plūdus lēc zvaigznes un asarās mazgajas rīts“, kad tas runā par tautu un Kristus mīlestību. „Es viņus nevaru nīdet šos strādneekus, kas sava pavasara mekleja (Runats teek par 1905. g. revolucionarajeem strādneekiem. P. B.). Par daudz posta ir nesuši viņu pleci, jēli tee ir nograuzti... vaj brīnums, ka viņi saskaitās par savu nastu?

Bet man viņu žēl, bezgala žēl. Jo pa to ceļu nevar aizeet uz pava-sari, pa kuru viņus aicinaja cilvēki, kas paši nebij stāvejuši plecu pee pleca ar strādneeku fabrikā.“

(A. Needra. „Grūtā bridī.“ 1905. g. 8. lp.)

Cita aina. A. Needra skumst par kādu veciti.

„No tāla kara lauka viņam atnāca ziņa, ka dēls aprakts Mandžūrijas mālaines laukos. Ko domā: vaj nebūtu pareizaki, ka šis vecitis nolīstu kaut kur veentulībā ar savām bēdām, kā pāršauts putns? Ak, līda jau viņš tā un raudāja veens pats par savu mirušo cerību. Bet šorit viņš vairs nevareja izturet. Kā dzirdet dzirdeja viņš baznīcas skaņas sau-cam: „Nākat pee manis visi, kas jūs esat bēdīgi un apgrūtināti... es jūs gribu atveeglināt!“ Tad izslaucīja viņš asaras iz savām tumšām acīm un ņēma rokā savu speekiti. Nē, laika kavekļa dēļ viņš neet uz baz-

nicu; un uz citu laužu drēbēm viņš neskatisees. Salicis par savu bēdu nastu, viņš tur sēdēs un birdinās asaras kā rasu veentulis koks. Jo veentulis ari viņš ir palicis; un tadēļ viņš nāca šurp ar savām bēdām un sēd un gaida līdz viņa veenīgā Drauga syētošā roka aizskārs ari viņa sirmo galvu, ta Drauga roka, kas skaita visas asaras un kurš veenīgais zin to veetiņu kur apraka nošauto karavīru.

(A. Needra. „Kā izpostit mūsu baznicu?“ 1905. g. 10. lp.).

Tā raudulīgā, zentimentālā un jezuitiskā tonī raksta veens no nikna-keem revolucionarās kustības un 1905. gada revolucijas pretinee-keem mācītajs Andr. Needra.

Tikai nedomajat, ka tas ir īstais A. Needra, kas te leekuligas ūdens asaras raud par vecišeem un strādneee-keem. O, nē! Tas ir īstais Needra, kas „andeļejas“ ar teleem, dēleem, kas lamā zocialistus, kas kopā ar bermondeešu bandām posta Latvijas zemi un lej Latvijas strādneeku un zemneeku asinis...

Glūži tāpat ari tas nav īstais A. Skrodelis, kas raudulīgā balsī runā par smildziņu un Kristus mīlestību, bet gan tas, kas lamā tos pašus zocialistus, ko A. Needra, kas aicina nepaklausīt zocialistiski noskaņotai valdībai, kas aizsargeem peekodina turet eeročus gatavībā u. t. t. Lūk, pēdeļās pozīcijās — te mēs redzam īstus teoloģiskus Ješkas. Kur jaapkaro strādneecība — tur teoloģiskajeem Ješkām sākas īstais darba lauks. Un te nav principiēlas starpības starp leelo un mazo Ješku, starp A. Needru un A. Skrodeli. Veenīgā starpība tikai tā, ka leelajam Ješkam (A. Needram) leelaks stažs, leelaki „nopelni“ kā mazajam Ješkam.

Bet leekulīgā, salkanā gaudošana par Kristus mīlestību, nevarigeem vecišeem, bērniņeem teoloģisko Ješku sugai ir vajadzīga, lai tee varetu apslēpt savas zocialās neleetības. Kristīgā ticība, reliģija teem ir tas ūdens, kurā tee vajadzības gadījumā var te eelist, te izlist, kad nepeeceēšami masketees un paslēptēes. Lūk, tapēc teoloģiskee Ješkas ir ari ūdensvaguli, resp. reliģiskee ūdensvaguli.

Garidzneeku leekulība taču ir pārak pazīstama un rokām taustama. Viņu darbi nesaskan ar viņu vārdeem, ar viņu sludinajumeem un sprediķeem. Katrā vārda galā tee mēdz atsauktees uz Kristu... Bet kur gan viņu dzīve saskan ar Kristus vārdeem un Kristus dzīvi? Nekur!... Kurš gan ir dzirdejis, ka Jezus peem, savos mācības gados būtu stāigājis ar korporeļa cepuri galvā un taisījis cauri visadus komeršus (kā to dara mūsu teoloģijas studenti, resp. nākamee mācītāji)? Kurš ir dzirdejis, ka Jezus savas jaunības gados būtu blandījees apkārt dzerdams, blaustidamees un apmekledams visadas šaubīgas veetas (kā to mēdz darīt mūsu teoloģiskee korporeļi)? Kurš ir dzirdejis, ka Jezus būtu stāigājis apkārt viksetos zābakos, sneegbaltos krāgos, smokingos un frakās? Kurš ir dzirdejis, ka Kristus būtu šīberejis dejas grīdās, kā šīberē teoloģiskee korporeļi? Nē. Kristus jaunības un mācības gaitas ir bijušas citadas, kā mūsu teologu. Viņš nesvētīja jubilejas un neatzīmeja korporācijās pavadītos gadus, kā to dara „mūsu“ prāvests Irbe savā jubilejas gadījumā.

Tādi pat kontrasti. tādas pat nesaskaņas starp Kristu un mūsu mācītājeem ir mācītāja gaitās. Kurš gan ir dzirdejis, ka Jezus būtu tik kā-

tīgi eekasejis savus seeciņus, kā mūsu mācītāji? Kurš ir dzirdejis, ka Jezus braukatu apkārt lepnos „federvāgos“ vaj kareetē, kā mūsu mācītāji? Kurš ir dzirdejis, ka Jezum būtu bijuši grezni dzīvokļi ar luteklīgu, grezni ģērbtu sēviņu pee sāneem? Kurš ir dzirdejis, ka Jezus būtu ar sava laika baroneem dzēris un kārtis spēlejis, kā to darija vēl nesen mūsu mācītāji?...

Šo kontrastu virkni varetu turpināt vaj līdz bezgalībai, bet peetiks. Leeta ir pārāk skaidra. Mūsu (un ne tikai mūsu) mācītāju dzīve nav saskanejusi un nesaskan arī tagad ar viņu vārdeem, ar tām mācībām, ar teem etiskeem principeem, kurus tee sludina. Mums, zināms, par to nebūtu ko vārdus tēret, ja viss aprobežotos tikai ar viņu privāto dzīvi veen. Bet ja šee leekuli uzstājas kā skolu darbīneeki, kā jaunās paaudzes un visas tautas audzinātāji, tad vairs te nevar kluset. Tad šee leekuli un pasaules krāpneeki ir jaatmasko. Un ja šee buržuazijas leekuli ar saveem neīstajiem morāles sprediķiem eetu tikai pee buržuazijas jaunatnes, arī tad mums nekas nebūtu ko sacīt. Bet ja viņi, šee strādneeku šķiras pretīneeki, grib zem saveem melnajiem svārkiem atkal dabūt visu darba tautas skolu, tad strādneecība teem uzsauks: „Rokas nost!“

Un šis sauceens būs daudz citadāks, kā mācītāja A. Skrodeļa sauceens!...

2. Prof. K. Kundziņš. Augšā mēs runājam par māc. A. Skrodeļa pedagoģiskajiem „principeem“. A. Skrodelis runā galvenā kārtā kā skolu un baznīcas politiķis. Viņš pat pēdējās Saeimas vēlēšanās (1925. g.) bij uzstādīts uz kādas reakcionāras politiskās grupas listes kā Saeimas deputāta kandidāts. Reakcionārajiem ideologiem ir sava darba dalīšana. Ja Skrodelis strādā kā skolu politiķis, tad citi darbojas teoretiskā un filozofiskā laukā. Pee pēdejiem peeskaityams prof. K. Kundziņš. Viņš, redzams, spraudis par savu uzdevumu izkopt reliģiskās audzināšanas pedagoģiskos principus. Pēdējā gadā (1927. g.) viņam iznācis kāds plašāks darbs „Reliģijas mācība un etika jaunatnes audzināšanā“. Pee šī darba arī pakavesimees. Zināms, es te nedomāju rakstīt šīs grāmatas kritiku, bet gan viņu aizņemt tikai tik daudz un tik tālu, cik tas ir nepececešams sakarā ar reliģiski-etiskās audzināšanas pamatprincipu aplūkošanu.

Kā mācītājs K. Kundziņš, zināms, peešķir reliģiskai audzināšanai izcilus lomu. „Reliģijas jautājums ir veens no teem, kas visdziļāk skar mūsu laikmetu. Šī jautājuma preekšā dzīve nostāda it sevišķi katru tēvu, māti, skolotāju — ja ne citādi, tad sakarā ar audzināšanas problemu. Nospraužot audzināšanas virzeenu, audzinātajam gribot negribot jābūt skaidrībā par to, kāda nozīme audzināšanā peešķirama reliģiskam pasaules uzskatam, tradicionālām reliģijas mācībām, kulta parašām u. t. t.“ (K. Kundziņš. Reliģijas mācība etc. 3. l. p.)

Ka reliģijas jautājumam audzināšanā leela loma, to mēs neapstrīdesim, tikai par šīs lomas pozitīvo vaj negatīvo raksturu mēs esam pavisam citādās domās, kā K. Kundziņš. Savu reliģijas mācību K. Kundziņš sakas vērst pret: 1) pēckara tikumisko pagrimšanu, 2) pret laikmeta materialistiskām, reliģijai naidīgām tendencēm, 3) pret marksistisko uz-

skatu, ka „apstākli“ noteicot cilvēka un sabiedrības līmeni un morālitāti, 4) lai veicinātu jaunatnes ideālās teeksmes.

Ka K. Kundziņš karo pret materialismu un marksismu, tas ir pārāk saprotams, jo teologi pret materialismu un marksismu jau sāka karot tad, kad šo ideoloģiju Latvijā vēl pavisam nebija, kur nu vēl tagad. Turpretim, kas atteecas uz otreem diveem mērķiem, uz viņu iespējamo vai neiespējamo realizēšanu, to mēs redzesim no turpmākās domu gaitas.

Grāmatas sākumā prof. K. Kundziņš mēģina noskaidrot reliģijas un tikumības jēdzienus, bet skaidrojot rada visleelāko sajukumu un neskaidrību. Par to es arī nebrīnos, jo pilsonisko ideoloģiju profesori un zinātnieki vispār reti kad skaidri prot domāt, bet metafiziķi un teologi, laikam, tura par savu pienākumu, noskaidrojot kādu jēdzienu, viņā atstāt veenu vai vairākus „noslēpumus“, jo kas gan tā par domu, kas tas par jēdzienu, un kas tā par zinātni, kur nav „noslēpumu“? Ko tad lai mistiķis peelūdž, par ko viņš lai jūsmo? Nav šoreiz arī mūsu nolūks visus šos jēdzienus „noslēpumus“ (t. i. neskaidrības un nepareizības) atklāt, tāpat arī neatspēkosim dažādās atsevišķās nepareizības, jo viņu, kā jau tas metafiziķu darbos parasts ir ļoti daudz. Es tikai apstāšos pie pašiem pamatjautajumiem: 1) Vaj reliģijā, jau kā tāda, etiskos principus eetver (t. i. vaj reliģijā jau pati par sevi ir etiska)? 2) Vaj reliģija vēstures gaitā ir veicinājusi cilvēces tikumisko augšanu? 3) Vaj reliģijas vēlā ir leetojama skolās, etiku mācot un bērnus etiski audzinot?

K. Kundziņš mēģina iztirzāt pirmo jautājumu. Iztirzājums pārāk neskaidrs, argumentācija neiztur kritiku. Ko lai saka. piem., par šādiem argumentiem: „Ilgas pēc savas augstākās pilnības sasniegšanas nav cits nekas, kā reliģiskas ilgas pēc absolūtā.“ (Reliģijas mācība un etika, 12. l. p.) Kapēc tad šādas ilgas būtu reliģiskas? Ja es, piem., cenšos sasniegt iespējami augstāko pilnību marksistiskā pasaules uzskata izveidošanā un reliģijas murgu graušanā, kas tad tur reliģisks? Kas ir pozitīvi reliģisks antireliģiskā leetā? Kas reliģisks tur, kur katrā reliģijā izslēgta?

Tālāk. Kad jaunais cilvēks „meklē sev, savām ideālām teeksmēm pilnības paraugu“, kad viņš ceena leelas personības (personības kults), tad šī jaunā cilvēka jūtas „nenoleedzami tuvojas reliģisko pārdzīvoiumu sferai“. (K. Kundziņš, Reliģijas mācība, 14. l. p.) Kapēc? Kapēc šāda meklešana būtu reliģiska? Kad strādnieks ceena Marksu, Engelsu, Plechanovu un franču materialistus, kas karojuši par darba tautas brīvību un grāvuši reliģijas māņus, tad šāda jauneklā ceena pret leelājiem ateistiem, pēc prof. K. Kundziņa domām, būtu reliģiska?

Tālāk. Grāmatas autors redz etiku un reliģiju arī mātes mīlestībā pret bērnu. Etiskee principi tur, bez šaubām, ir, bet kur tad tur reliģija? Vārna un vista daudz reiz pat vairāk mīl savus bērnus, kā daža pilsoņu madama, kas taisa abortus, krāpj savu vīru un pamet bērnu auklēm. Tad vārna un vista, laikam, reliģiskāka par cilvēku sevām? Ar tādiem un tamlīdzīgiem argumentiem K. Kundziņš mēģina pierādīt, ka reliģija un tikumība gandrīz vai pilnīgi identiski jēdzieni.

„Robeža starp citkārt šķirtām reliģijas un tikumības sferām izzūd un reliģiskee un tikumiskee motivi saplūst nedalamā veenībā. Ar to principā uzstādītais jautājums par tikumības sakareem ar reliģiju izšķirts pozitīvā nozīmē, un it sevišķi saprotama ir kļuvusi šī sakara nozīme pedagoģisko vērtību pasaulē un praktiskā audzinašanā.“ (K. Kundziņš, „Reliģijas mācība etc.“ 14., 15. l. p.)

Šee slēdzeeni jau mums ir pazīstami, jo viņi ir gadu simteņeem veci. K. Kundziņš tikai ir mēģinājis izgudrot jaunus argumentus. Bet tee, kā redzams, neiztur pat visveeglako kritiku. Mūsu slēdzeeni ir diametrāli (teeši) preteji K. Kundziņa slēdzeeneem. Pēc mūsu domām reliģijā nebūt neetilpst etika, bet šee jēdzeeni veens otru izslēdz. Pēc mūsu domām reliģija ir tikumības zinā visnegatīvākā ideoloģija, kādu veen pasaule pazīst. Dabisks gan ir jēdzeenu saveenojums: „Reliģija un netikumība,“ bet ne otrādi.

Šee slēdzeeni gan daudzus pārsteigs, bet mēs viņus pamatosim. Lai spreestu par reliģijas etisko vaj neetisko būtību, tad jāņem vērā šādas leetas: 1) Pašas reliģijas būtība, viņas sastāvs, elementi, 2) pirmsvēto jeb bībeles svēto dzīve, 3) reliģijas pārstāvju dzīve gadu simteņu gaitās, 4) reliģijas eespaids uz tautu masām un tautu kulturu. Tikai tad mums būs drošs pamats spreest par to, vaj reliģija tikumīga vaj netikumīga. Aplūkosim šīs parādību kategorijas pēc kārtas.

a. Reliģijas būtība un etika. Reliģijas būtībā jeb reliģijas „saknē“ (kā Maldons teiktu) vispirms ir meklejami etikas elementi. Palūkosimees pēc viņeem.

Katras reliģijas dzīlakā būtība, viņas svarīgākais elements ir deeva jēdzeens. Tā tas ir arī ar bībeles reliģiju. Par to arī runasim, jo tā ir Eiropas tautu reliģija gadu simteņu vēstures gaitā.

Bet kāds tad nu ir bībeles vecās derības Deevs (kā atsevišķu un īpatneju deevu apzīmešu viņu ar leelo burtu, lai nošķirtu no citeem deeveem)? Kāda ir viņa būtība, viņa „personība“, viņa rakstura pamatvilceeni? Vaj bībeles Deevs ir etiska vaj neetiska „personība“? (Līdz ar reliģijas pēckritejeem mēs uz laiku peenemsim viņu fantāziju par Deeva esamību un runasim par Deevu, it kā par esošu personību) Atbildot uz šo jautājumu, jāteic, ka ebreju Jāves personība ir ne tikai netikumīga, bet caur un cauri **nozeedzīga**. Argumenti. Deeva pirmais nozeegums ir — cilvēku grēkos eegāšana. To taču nedarija ne Eeva, ne čūska, bet taisni tikai Deevs. Deevs taču visu redz un zina, visu gaitas vada un nosaka. Ja jau ne mats no galvas nekrīt bez Deeva ziņas, kur tad nu vēl tāds notikums, kas atteccas uz visu cilvēci! Leeta ir skaidra: Jāve bij nolēmis cilvēku grēkos eegāzt, grēkos viņš to eegāza, lai pats to vēlāk ne cilvēci, bet pārcilvēci, drakoniski spīdzinātu. Pats leek nozeegumu izdarīt, un pats par to soda — ta leelākā netaisnība un nozeegums, kādu var eedomatees.

Otrais Jāves leelnozeegums ir cilvēku apslīcinašana tā sauktajos „grēku plūdus“. Kad Deevs pasauli bij radijis un eekārtojis, viņš to atrada par labu un duseja pēc padarītā darba. Bet kad pasaules mašinerija sāka darbotees, tad izrādījās, ka nekur neder „pēc Deeva ģimja“.

raditais cilveks. Un kad cilveki ir savairojušees jau, domajams, miljonos, Jāve ņemas tos apslīcinat grēku plūdus. Tas jau ir masu nozeegums, kolosalnozeegums. Tur taču apslīka ne tikai „leelee grēcīneeki“, t. i. peeangušee cilveki, bet arī mazi, nevainīgi bērniņi, par kureem ar tādu maigumu runā Deeva paša dēls Jēzus, apgalvodams, ka viņiem peederot debesu valstība. Ja bībeles Jāvem būtu bijusi kaut cik sajēga, ja viņam būtu bijis kaut cik tikumisks saprāts, tad taču viņš vareja neizdevušos cilvekus iznīcinat, kamēr to bij vēl maz un nevis miljoni. Vēl labaki tas būtu darijis, kad tas savu pirmo „fušeri“ Ādamu un Ēvu būtu noslīcinājis, kā prātīga saimnece noslīcina kaķenus, kamēr vēl tee mazi. Pēc tam viņš vareja ņemt labakus mālus (vaj tad viņam to bij trūkums?!) un uztaisīt labakus cilvekus. Ari otrreiz nāsīs pūzdams tas vareja eepūst stingraku un labaku garu. Bet nē — Jāve to nedara! Viņš ļauj savam „fušera“ cilvekam savairotees miljonos un tad nem tos bez žēlastības apslīcinat. Kāda tur sajēga! Kāds tur tikumisks prāts!

Trešais Jāves kolosalnozeegums ir dzīvu cilveku „savārišana“ sērā un ugunī — Zodomu un Gomoru izpostot. Ari tur taču bij tūkstoši un tūkstoši, bij seevas un mazi bērniņi... Ja tagad māte nožņaudz savu bērnu, tad to mēs uzskatām par breesmīgu netikumu un nozeegumu, bet ja Jāve izvāra tūkstošiem bērnu piki un zēvelē, tad viņš augstākā tikumība un gudriba! Kādu te tikumisku peemēru skolneeks var saskatīt?

Ceturtais leelnozeegums ir tā sauktās Eģiptes mocības. Par to, ka Eģiptes valdneeks (Varavs) nelauj Izraēla bērneem aizeet no Eģiptes, Jāve ņemas spīdzinat visus Eģiptes eedzīvotājus, laizdams teem virsū gan utis, gan sisenus, gan krupjus, gan citāduš mūdžus, gan atkal izmērdedams ūdeni zivis un pārvērzdams ūdeni par asinīm. Bet ar to vēl nepeeteek: beidzot viņš ņemas visā Eģiptē apkaut visus pirmdzimtos. Un kāda tur etika, kāda tur taisnība? Par ko tad nokaut bērnu, teiksim, kādai nabaga seevinai par to, ka kēninš nelauj izraeleešem aizeet? Tad — līdzekļu izvēle. Jāve taču visspēcīgs. Viņam vajadzeja tikai teikt veenu vārdu, un Varavs būtu kā sisenis dancojis un darijis, kas veen teek pavēlets, bet viņš to nedara. Kamdēl? Nu, taču tikai tamdēl, ka pats atroš preeku cilveku spīdzinašanā un ļauna darišanā. Bet Jāvem vēl nepeetika ar tā sauktajām mocībām veen. Viņš leek, lai Varavs ar kara pulkeem dzenas pakal Izraēla bērneem, un kad kara pulki sāk virzītees, tāpat kā Izraēla bērni, pa jūras dibenu (viņš bij ūdeni jūrā izšķīris), tad uzgāž virsū jūru un tos kā prusakus apslīcina. Domajams taču, ka viņam bij leeli preeki, skatotees, kā slikt un cinās ar nāvi nabaga kareivji.

Tee ir daži no vecās derības Deeva kolosalnozeegumeem. Tagad minesim dažus no sikaka rakstura leelnozeegumeem. No Eģiptes zemes izvestajeem Izraēla bērneem viņš ar veeglu sirdi pasaka: „Šini tuksnesī būs krist jūsu meesām un vīseem jūsu skaitīteem, pēc vīseem jūsu pulkeem, teem kas divdesmit gadus veci un pāraķi, kas pret mani eseet kurnējuši.“ (4. Mozus gr. 14. nod. 29. p.) Citā reizē Jāve uzsūta Izraēla bērneem mocību „un to, kas tai mocībā nomira, bij divdesmit četri tūkstoši“. (4. Moz. gr. 25. nod.) Pēc Jerikas eepemšanas at-

kal viņš pavēl izdeldēt visus pilsētas eedzīvotājus, izņemot kādu palaidnīgu seeveeti. „Un visa ta pilsēta un viss, kas tur ir, tam Kungam lai top izdeldēts; Rakaba tikai, ta mauka, lai paleek dzīva, un visi, kas pee viņas ir namā, jo viņa ir paslēpusi tos vīrus, ko bijām izsūtījuši.“ (Jozuus gr. 6. nod. 17. p.) Par kananeešiem Jāve saka: „Un tas Kungs sacīja uz Jozuu: nebīsties no viņiem, jo ritu ap šo laiku es tos visus nodošu apkautus Izraēla preekšā; viņu zirgus tev būs darīt tizlus un viņu ratus ar uguni sadedzināt.“ (Jozuus gr. 11. nod. 6. p.) Tās pašas nodaļas 20. pants atkal runā par to, ka Deevs apceetina kananeešu sirdis, lai tee Izraēli izkauj. Reizēm Jāve tik asinskārigs, ka tas rīšus apriņķiem cilvēku. Peem. „Un no ta Kunga izgāja uguns un apriņķa tos divsimt un peeddesmit vīrus, kas tās kvēpināmās zāles upureja.“ (4. Moz. gr. 16. nod. 35. p.) Peetiks. Ar tādeem nozeegumiem, kas minēti bībelē, varetu pildīt sleju slejas. Bet arī tos lasot, jau dūša aptekas. Nesenā pagātnē mēs Latvijā uztraucamees par leelo nozeedznieku Kaupenu. Bet kas tad tee pārs desmit cilvēku kuras Kaupens nokāvis, salīdzinot ar teem simteem, tūkstošiem un miljoniem, ko Jāve nokāvis! Bez tam Kaupens taču nav kāris mazus bērnus un nav cilvēkus sērā un zēvelē vārijis, kā to darijis vecās derības Deevs.

Šee nozeegumi bībelē atzīmēti. Bet daudz vairak ir to nozeegumu, kuri tur nav atzīmēti. Ja Jāve ir pasaules valdnieks, rikotājs un „mekanikis“, ja nekrīt ne mats bez viņa ziņas, tad viņš, saprotams, ir arī sarīkojis leelās dabas katastrofas: vulkanu izverumus, zemes trīces, veešu/vētras, krusas negaisus, sausuma neražas u. t. t. Un milzīgs ir šis posts! Peem. Vezuvs apbēra savā laikā veselas divas pilsētas: Pompeju un Herkulānu. 1783. g. vulkaniskā zemes trīce izpostīja Itālijas pilsētu Mesinu, kurā dabu galu ap 100.000 cilvēku. 1902. g. uz Martiniku salas vulkāns iznīcināja skaisto Sen-Pjeras pilsētu ar 28.000 eedzīvotāju. Izglābās tikai 2. 1891. g. Kreevijā sausuma neraža peemekleja 25 guberņas, no kurām veenā veen Samaras guberņā badā nomira vairak par 100.000 nabaga zemneeku. 1906. g. Kreevijā atkal uzbruka neraža un bads. Badojās 29 guberņas ar 25 miljoni zemneeku. Vācijā 1125. g. nomira puse no visas valsts eedzīvotājiem. Iriņā 1847. g. badā nomira vairak kā miljons cilvēku. Kinā 1877. g. badā nomira 4 milj., bet Indijā 1866. g. — 7.500.000 cilvēku. Nekas, Jāve, labi strādats!

Kur nu vēl paleek tādi darbi, kā: kolera, mēris, dilonis, tifs, zifiliss un citas sērgas. Cik miljonu tās nenoplaup? Cik cilvēku te neļokas visbreesmīgākās mokās?! Teem, kas vecās derības Deeva esamību atzīst, teem jāzina, ka tad tas viss nāk uz viņa rēķina, un tikai uz viņa! Te vēl tikai jāpeeskaita asiņainie kari, jo, ja jau mats nekrīt bez viņa ziņas, tad taču arī leelgabali ne tik nesprāgst bez viņa ziņas.

Augšā minētie ir, tā sakot, Jāves ārķārteje nozeegumi. Vēl jāsaka daži vārdi par kārtejiem, regulāriem. Bet kādi tad tee? Nu, leeta, lūk, ta, ka Jāve ir atbildīgs par teem notikumiem, kas norisinās kārtejā gaitā. Tā, peem., vērojot pasaules gaitu, sevišķi dzīvneeku pasaules gaitu mēs redzam, ka tur noteek nemitīga un nepārtraukta cīņa jeb karš. Ēdas zivis ūdenī, ēdas putni gaisā, ēdas citi zvēri mežā, ēdas

zālē un labības laukos, ēdas zemes garozā u. t. t. Ed pat dzīvneeku organismu visādi kāpurī, trichinas, bantes tārpi u. t. t. Visa dzīvneeku pasaule ir nemitīgs karš, nemitīga savstarpeja aprišanās: nejauka, ceet-sirdīga, nežēlīga. Tas pats ir cilvēku sabeedribā: ari tur ir mūžīgas cīņas un nerimstošs karš. „Cilveks cilveka vilks.“ „Visi pret viseem.“ Bet te nu jājautā: kā var uz šāda nežēlības kara, uz šāda ceešanu un asinsizleešanas principa eekārtot pasauli būtne, kura sauc sevi par mīlestību? Vispirms jau pats apgalvojums, ka Deevs ir mīlestība, ir nepareizs caur un cauri. Ja Deevs būtu mīlestība, tad uz mīlestības principa ari tam vajadzēja pasauli uzbūvet un eekārtot. Bet ja viņa eekārtota uz naida, cīņas, asinsizleešanas un savstarpejas aprišanās principa, tad naidis, nežēlība un nozeedzība ir ta būtne, kas pasauli tā ir eerikojusi. Dvēseļu krāpneeki (garīdzneeki) gan mēdz apgalvot, ka cilvekeem ceešanas esot par viņu grēkeem, bet te mēs jautasim, kamdēļ viņas dzīvneekem? Tee taču negrēko? Kamdēļ tos mocīt? Katram godīgam cilvekam ir grūti skatīties, ka, peem., karstā vasaras laikā dunduri ēd nabaga zirdziņu, ka sakož to asinīs, ka zirdziņš mucas. Viņš dara visu ko, lai šis mokas lopiņam novērstu: braucot, apsprauž to meijām, apsedz deķeem, dundurus pat nodzenā. Un ja cilvekam būtu ta vara, pavēlet šeem mūdžeem lopus nemocīt, viņš katrā ziņā, to darītu. Bet Jāve? Pēc teologu tiecējumeem, viņš visu var, ari to var, bet nedara. Kāpēc? Tāpēc ka viņš pil no ļaunuma, asinskāres un ceešanu preeka. Vaj viņš nevarēja likt viseem šeem odeem, mušām, dundureem blaktīm, blusām, utīm u. t. t. — viseem teem ēst nejutīgo zemi un nevīs jūtīgos dzīvneekus?

No visa ta ir vairak kā skaidrs, ka bībeles Deevs ir atreebīgs, negants, mocību kārs, asinskārs, ļauns un nozeedzīgs caur un cauri. To beigu beigās, it kā sāk atzīt paši teologi ari. Bet viņi to atteecina tikai uz Vecās derības deevu. Tā, peem., K. Kundziņš saka: „Par Vecās derības būtību un nozīmi tagadejai reliģijas zinātnei ir savas pilnīgi noteiktas atziņas. Savā galvenā sastāvā — par to vairs nav ko šaubīties — viņa ir jūdu nacionālās reliģijas un bauslibas dokuments. Šīs tautas ārkārtīgi spilgtais, svētais un pārpasaulīgais, bet reizē ari dusmīgais un greizsirdīgais deevs Jāve mūsu reliģiskās un etiskās ilgas vairs apmeerināt nevar. Drīzak viņš izsauks zinamu protestu, nemeeru, pat nesaudzīgu kritiku.“ (K. Kundziņš. Reliģijas mācība un etika. 70. l. p.) „Visumā Vecā derība savu nozīmi kā Jaunai derībai līdzīga svēta grāmata ir zaudejusi.“ (Turpat, 70. l. p.) Tikai te jāpēzīmē, ka tās ir K. Kundziņa, bet ne leelā vairuma teologu domas. Tee eeskata, ka Jauno un Veco derību var ņemt tikai kopā. Tikai kopā tās sastāda reliģisko pasaules uzskatu. Jaunā derība nedod jēdzeenu par pasaules radišanu, par cilveka radišanu un daudz citeem jēdzeeneem, kam jāeetilpst šai pasaules uzskatā. Jaunā derība taču ir Vecās turpinājums, un tikai kopā tās sastāda kaut ko veselu. Viņi aizrāda, ka Kristus, saka: „Nedomajat, ka es esmu nācis bauslibu un praveešus atnest. Es neesmu nācis tos atnest, bet peepildīt,“ ik uz soļa Kristus atsaucas uz Vecās derības praveešeem. Pēc bībeles leģendas ari Kristus apskaidrošanā ņem dalību Vecās derības Mozus un Elija (Mat. ev. 17. nod.). Bez tam ari pēc sava

gara, pēc savas dziļākās būtības Jaunā derība nebūt neatšķiras no Vecās. Kundziņa Vecās un Jaunās derības šķirošanai pārejēe teologi sīvi pretošies.

Vēl veena loģiska konzekvence no K. Kundziņa atzinuma. Ja jau Vecā derība ir jūdu nacionalās reliģijas un bauslibas dokuments un Jāve jūdu deevs, tad taču katrai tautai ir savs deevs, t. i. katra tauta radījusi savus deevus? Un ja tas tā, tad beigu beigās arī teologi sāks atzīt Feierbacha-Marksa tezi, ka „nevis deevs radījis cilvēku pēc sava ģimja un līdzības, bet gan cilvēks radījis deevus pēc sava ģimja un līdzības“.

Bet — peegreezisimees Jaunās derības etiskajam spēkam, Jezus dzīves gala momenteem: viņa dzimšanai un miršanai. Kādi ir šee momenti no etiskā veedokļa? Vispirms dzimšana. Jaunā derība par šo momentu saka: „Bet Jezus Kristus pee-dzimšana bij šāda: kad Marija, viņa māte, Jazepam bij sadereta, pirms tee nāca kopā, ta atradās grūta no Svēta Gara. Bet Jazeps, viņas vīrs, taisns būdams un negribedams tai kaunu darīt, gribeja to slepeni atstāt. Bet viņam tā savā prātā domajot, ta Kunga engēlis sapnī parādījās, sacidams: „Jazep, tu Davida dēls, nebīsties Mariju, savu seevu, ņemt pee sevis; jo, kas eekš tās dzimis, tas ir no Svētā Gara.“ (Mat. ev. 1. nod., 18.—20. p.). Tikdaudz Jaunā derība. Padomasim par šis problemas etisko pusi.

Skatotees uz šo „notikumu“ no īstenības veedokļa, pats par sevi saprotams, ka neveens tagad dzīvojošs cilvēks šo leģendu par īstenību neturēs. Bērna attīstība mātes meesās var sāktees tikai pēc fiziskā saejas akta. Ja vīrs nav seevu „atzinis“, tad to „atzinis“ cits vīreetis.

Bet tas ir grēks, par ko pēc tās pašas Vecās derības bauslibas jasoda ar nāvi. Kādā gaismā mūsu mācītāji tad nostāda paši savas mācības augstākās personības, lūkodami reliģisku leģendu eegalvot mums par pateesu notikumu? Tagad ņemsim otru momentu Kristus dzīves gaitā — viņa miršanu. Deevs laiž savu dēlu pasaulē un nolemj, ka tas krustā jāpeesit. Kristus dzīvo, strādā un savu likteni apzinas. Viņš to arī papreekš sludina, bet viņš arī meerigi savam liktenim padodas. Tikai lasitājs eebildis: Kristus nāve bij vajadzīga, lai cilvēkus atbrivotu no grēkeem. Bet vaj tad tas notika? Vaj cilvēki tika labaki pēc Kristus nokaušanas? Nebūt nē! Taisni otradi: Kristus spīdzināšana bij tikai it kā eerosinājums visām tām spīdzināšanām, kas notikās Romā pret kristigēem un kurās inkvizīcijas gados paši kristigēe vērsa cits pret citu. Tālak. Peeņemsim, ka Kristus nāve tomēr daudzus prātus greeza uz labu, padarija etiskakus, cēlakus. Ja, bet vaj tad preekš tam bija vajadzīgs Kristu spīdzinat un nokaut? Vaj tad visuspēcīgajam Deevam citu līdzekļu rīcībā nebij? Taisni no šī paša Deeva visspēcības veedokļa skatotees, viņa rīcība nav nekādi attaisnojama ne izskaidrojama. Veltas ir visas mācītāju pūles, atrast bībelē tos etiskos pamatus, uz kureem skolneekus izaudzinat par tikumīgām personībām. Reliģijas mācībai kaut cik kritiski peeskarotees, tur galīgi sairst visi balsti tam augstajam šķīstības un tuvaku mīlestības principam, ko pati daba eelikusi cilvēkā un uz ko vajadzētu dibinatees zocialai kōpdzīvei cilvēku sabeedribā.

b. Jaunās derības etika.

Iztirzajot jautājumu par Deeva būtību, redzejām, ka Vecās derības Deeva personībā etisko elementu tikpat kā nav. Pārsvarā tur atrodam neetiskos, pat nozēdzīgos elementus. Maz leetas stāvokli labo arī Kristus personība. Viņa dzimšanas un miršanas momenti met ļoti sliktu gaismu uz bībeles Deeva eedomato personību.

Bet te teologu kungi eebildīs, ka galvenais etikas elements bībelē ir — Kristus mācība. Tās ir arī prof. K. Kundziņa domas. Palūkosim, cik šis uzskats ir pamatots.

Kristus mācības centrā, pēc paša Kristus uzskata, stāv divi baušļi: 1) mīlē Deevu un 2) mīlē savu tuvaku. Kad bauslibas mācītais Kristum prasa: „Mācītaj, kurš tas augstākais bauslis bauslibā?“, tad Kristus viņam atbild: „Tev būs Deevu savu Kungu mīlot no visas savas sirds un no visas savas dvēseles un no visa sava prāta. Šis ir tas pirmais un tas augstākais bauslis. Bet tas otrs tam līdz: tev būs savu tuvaku mīlot kā sevi pašu.“ (Mat. ev. 22. nod. 36.—39. p.) Deevs jāmīl tāpēc, ka tas ir kungs. Bet kas tas par kungu, to mēs jau redzējām. Viņš ir vēl „stingraks“ kungs kā Latvijas baroni pa soda ekspedīciju laiku Latvijā. Peegreezisīmees otram un īstam etikas principam: „Tev būs savu tuvaku mīlot kā sevi pašu.“ Šo etisko principu vēl papildina daži citi: „Jums nebūs pretim stāvēt tam ļaunam: bet kas tevi vaigā sit labajā pusē, tam sneedz arī otru.“ (Mat. 5. nod. 39. p.). „Mīlojeet savus eenaideekus, svētiēet tos, kas jūs nolād, dareet labu teem, kas jūs eeniēt, un lūdzeet par teem, kas jūs kaitina un vaijā.“ (Mat. 5. nod. 44. p.) „Visu, ko jūs gribeet, lai cilvēki jums dara, tāpat darait arī jūs viņeem. Jo šī ir tā bausliba un tee praveeši.“ (Mat. ev. 7. nod. 12. p.)

Prof. K. Kundziņš savā grāmatā „Reliģijas mācība un etika...“ vairakkārt uzsver peemēra un preekšzīmes lomu audzināšanā. Tas ir pareizi. Tikai tagad palūkosim, cik tālu šis princips izvests pee pašeeem šo principu sludinatajeem: Deeva un Kristus. Par vecās derības Deeva spīdzinašanas un asinskāri jau runājām. Bet nu mīlestības leelsludinatajs Kristus. Vaj viņa cilvēkmīlas teorija un prakse ir konzekventa un iztureta? Nebūt nē! Viņš gan sludina tuvakmīlu, eenaideeeka mīlu, nepretošanos ļaunumam, bet īstenībā ik uz soļa draud izrēķinatees ar katru cilvēku par vismazako pārkāpumu un ar visbargakeem sodeem un mocībām. Tā, peem., viņš saka: „Bet ja tava labā acs tevi apgrēcina, izrauļ to un met nost... Un ja tava labā roka tevi apgrēcina, nocērt to un met nost; jo tas tev labaki, ka veens no taveem locekleeem pazūd, nekā kad visa tava meesa top eemesta ellē“ (Mat. ev. 5. nod. 29., 30. p.). Šo locekļu maitašanu Kristus vēl reiz sludina citā veetā, peeziēmedams: „tas tev labaki, ar veenu aci eeeet dzīvošanā, nekā tev divi acis, un tu topi eemests elles ugunīs“ (Mat. 17., 9. p.). Cilvekeem rekomendedams citam citu mīlet, pats mīlestības praveetis teem pašeeem cilvekeem uz katra soļa peedraud ar elles ugunīm. ar ellī, kur „būs kaukšana un zobu trīcešana“. Tām pilsētām, kuras neuzņems viņa mācekļus, viņš atkal draud: „Pateesi es jums saku: Zodomas un Gomoras zemei veeglaki nāksees soda deenā, nekā tādai pilsētai“ (Mat. 10. n. 15. p.). Zodomu un Gomoru Kristus tēvs, kā zinams, izvārija sērā un

zēvelē — tūkstošus cilveku, leelus un mazus, vecus un jaunus, bērnus un sirmgalvjus. Bet Kristus draud ar vēl briesmīgāku izrēķinašanos. Ko tad nu līdz tee vārdi: „Laideet tos bērniņus pee manis, jo teem peeder debesu valstība,” ja īstenībā šos pašus nevainīgos bērniņus atkal sērā savāra!

„Tas Cilveka dēls sūtis savus eņģelus, un tee salasīs no viņa valstības visas apgrēcības un tos, kas dara netaisnību, un tos metīs degošā ceplī; tur būs raudāšana un zobu trīcešana” (Mat. ev. 13. n. 41., 42. p.). „Bet tee valstības bērni taps izstumti galejā tumsībā; tur būs kaukšana un zobu trīcešana” (Mat. ev. 8. n. 12. p.). Kā tas saskan ar Kristus mīlestības sprediķeem? Peepemsim, ka grēcineeki ir Kristus eenaidneeki, vaj tad viņš tagad nevaretu sev pasacīt: „Mīlojat savus eenaidneekus, svētījat tos kas jūs nolād, darat labu teem, kas jūs eenīst un lūdzat par teem, kas jūs kaitina un vajā...” Bez tam, viņš tak sevišķi vēl saka, ka viņš pee grēcineekeem nācis, jo veseleem ārsta nevajagot, bet slimeem... Savu mācekli Peteri Kristus māca, ka vajag peedot ne septiņas reizes, „bet septiņdesmit reiz septiņas” (Mat. 18. n. 22. p.), bet pats viņš pavēl saveem eņģeļeem vest jo sīkus rēķinus par katra cilveka grēkeem, lai tikai varetu notreekt tos ellē. Tad atļaujāt man vaicāt, kas tad ta par cilvecības un cilvekmīlas teoriju? K. Kundziņš kādā veetā saka: „Visu šo atteecību jūtu pamatā gul jūtas un dvēseles kustības, kuras visumā varam apzīmet ar vārdu „cilvecība” (ceepa, uzticība, mīlestība, maigums)” (K. Kundziņš. „Reliģijas mācība un etika” 11. l. p.). Bet kur tad te nu ir ta cilvecība? Kur mīla? Kur maigums?... Kur sērs un zēvele, kur raudāšana, kaukšana un zobu trīcešana, tur nav mīlas, nav maiguma, nav ceepas, nav cilvecības...

Augšā atzīmetās Kristus nekonzekvences ir kā metafizikis teiktu, „abzolutas dabas”. Citi Kristus sludinatee principi ir tirā kungu etika un taktika pret vergeem un strādneekeem. Aizrādisim tikai te īsumā uz tādeem peemēreem, kā: padevība, paklausība valdišanām un kungeem. Kungs veenmēr labs, lai viņš kāds. „Mācekļi nav augstaks par mācītāju, nedz kalps par savu kungu” (Mat. 10. nod. 4. p.). Kā jums patīk šāda „pateesība”? Tā tad žūpa, zifilitikis, riklu rāvejs, ja tikai viņš fabrikants un baronelis, veenmēr augstaks etiskā ziņā par to visgodīgāko un tirāko strādneeku!... Vēl izlasat Kristus līdzību par aizdoteem podeem un par „strādneekeem viņa kalnā” (Mat. 20. n.), un jūs redzesat īstu kapitalistu un kungu morali. Kungs var būt netaisns pret strādneekeem, maksadams par garu darba deenu to pašu algu, ko citam par īsu, atsaukdamees uz līguma punkteem. Bet kad kapitalists cedod naudu glabat un nabaga cilveks pēc paglabašanas atnes viņam arī pēc līguma punkteem tikpat daudz atpakaļ, tad Kristus līdz ar kapitalistu to izrāj un atrod par grēku, jo... nav procentu! Tā tad — noteikta kungu šķiras etika.

Par Jaunā derībā sludinateem Kristus etikas principeem var sacīt: 1) Viņi ir pretrunīgi. 2) Etisko principu sludinātais, t. i. Kristus, prasa no citeem to, ko pats nepilda. 3) Sludināto cilvekmīlu apgāž ar necilvecīgu sodu draudeem. 4) Daudzi no Kristus sludinateem „etikas” principiem ir nepārprotama kungu pamācība kalpināteem, vergeem un strād-

neekeem. Ta vairs nav ne „abzoluta“, ne ari taisna. Audzinoša eespaيدا šādeem etikas principeem nav.

Tālāk aplūkosim, cik etiski savās dzīves gaitās ir bijuši reliģiski noskaņotie cilvēki dažādos laikos un apstākļos. Vispirms tās personības, ko mīn „svētee raksti“.

c) Bībeles pirmsvētee. Par bībeles pirmsvēteeem var saukt pirmos Deeva izredzetos, sargatos un pabalstītos cilvēkus. Tādi ir, peem., Noass, Abrams, Izaks, Jekabs, Davīds, Zalamans u. c. Prof. Kundziņš stāstus par šēem pirmsvēteeem eesaka kā ļoti derīgu mācības veelu skolās bērnu etiskai audzināšanai (sk. „Reliģijas mācība un etika jaunatnes audzināšanā“ 48. l. p.). Labi. Palūkosim, kas tad tee īsti ir bijuši par etikas briljanteem.

Noass. Viņu Deevs bij izraudzījis kā to vislabako no ta laika cilvēkeem. Noasu Deevs izglābi no „grēku plūdeem“. Labi. Bet ko tad nu dara šis izredzetais? Iznācis no šķirsta, „Noa sāka zemi kopt un stādīt vīna dārzu. Un viņš dzēra no ta vīna un peedzērās un guleja atsedzees sava dzīvokļa vidū“ (Moz. gr. 9. nod. 20., 21. p.). Peedzērušais Noass tik bezkaunīgi bij atsteepees, ka pat viņa peeaugušeem dēleem bija kauns eet klāt. To dēlu, kurš viņu šinī nekaunīgā pozā bij redzejis, Noass nolādeja.

Abrams. Abrams ir veens no leelakeem Deeva draugeem. Deevs Abramam kārtu kārtām svētī un apkrauj ar solījumeem: „Un es tevi darišu par leelu tautu un tevi svētīšu un darišu tavu vārdu leelu, un tu būsi par svētību. Un es svētīšu tos, kas tevi svētī, un nolādešu tos, kas tevi lād, un eekš tevis visas ciltis virs zemes taps svētītas“ (1. Moz. gr. 12. nod. 2. un 3. p.).

Pēc tādas „visaugstākās“ rekomendācijas mācītais un profesors K. Kundziņš ari citādi nevar, kā Abramam eerindot augsti etisko personību ciklā. Labi. Aplūkosim viņa „augsti etiskos“ darbus.

Pēc apsvētišanas Abrams ar savu seevu Zāru eet uz Eģipti. Aiz veikalneeciskeem nolūkeem tur Abrams „izrentē“ savu seevu Zāru Eģiptes Varavam prostitucijas nolūkeem. Zāra ir skaista no vaiga, Abrams eestāsta citeem, ka Zāra viņa māsa. „Un Varaus leelkungi viņu redzeja, un to slaveja Varaus preekšā, un ta seeva tapa ņemta Varaus namā“ (1. Moz. gr. 12. n. 15. p.). Rente, ko Abrams par savu seevu saņēma, bij stipri prāva: „Un šis (t. i. Varaus; P. B.) Abramam darija labu viņas dēļ; un tam bij avis un vēršī. un ēzeļi, un kalpi, un kalpones, un ēzeļu mātes, un kameeļi“ (1. Moz. gr. 12. n. 16. p.). Kad Varaus dabū zināt, ka Zāra nav vis Abrama māsa, bet seeva, viņš jūtas nepatikami peekrāpts un Abramam pārmet: „Kam tu man to esi darijis? Kapēc tu man neesi sacījis, ka šī tava seeva? Kapēc tu sacīji, ka šī ir tava māsa? Jo es viņu sev ņēmu par seevu“ (1. Moz. gr. 12. n. 18., 19. p.).

Pēc šīs bezgodības Varaus Abramam aiztreec no Eģiptes zemes. Bet kas tad Abramam?! Viņš bij taisījis spīdošu veikalu. „Un Abrams bij ļoti bagāts ar lopeem, ar sudrabu un ar zeltu“ (1. Moz. gr. 13. n. 2. p.).

Eekārdināts no labā veikala Abrams Zāru „izrentē“ vēl otrreiz Abimelekam, Ģeraras ķēniņam, atkal svētī eegalvodams to par savu

māsu. Kā renti Abrams saņem atkal „vēršus un kalpus un kalpones... un tūkstoš sudrabā gabalus“ (1. Moz., gr. 20. n. 14., 16. p.).

Pārdevis par labu naudu savu seevu citeem, Abrams pārkāpj laulību, dzīvodams ar savu kalponi Agari (1. Moz. gr. 16. nod. 4. p.). Agare teek grūta, un „kundze“ Zāra to iztreec no mājas. Tādas ir Abrama gaitas. Ko tad te isti jaunatne lai mācitos? Vaj ari pavest savas kalpones (kam viņas ir) un pārdot savas nākamās seevas netiklības nolūkeem?

L a t s. Lats bij veens no teem izredzeteem, kurus Deevs izveda no sērā sadedzinātās Zodomas un Gomoras. Un kāda ir viņa etiskā personība? Sveiks un vesels izglābees no degošām pilsētām, viņš mīt Coaras kalnos. Tur dzīvodams, viņš peedzeras un peegul savas divas meesigas meitas. „Un Lata abas meitas tapa grūtas no sava tēva“ (1. Moz. gr. 19. n. 36. p.).

I z a k s. Izaks — Abrama dēls. Viņš nav labaks par savu tēvu. Ari viņš savu seevu Rebeku „izrentē“ par labu maksu Abimelekam. Vīlistu ķēninam, eegalvodams to par savu māsu. Noslēpums atklājas tikai pēc laba laika, kad ķēninš caur logu eerauga, ka Rebeka „smeijas“ ari ar Izaku (1. Moz. gr. 26. n. 8. p.).

J e k a b s. Tas ir krāpneeks un izcilus netiklis. Vispirms viņš peekrāpj savu vecu, neredzīgu tēvu; dabū ar viltu no ta svētību, uzdo-damees par brāli Esavu. Otrām kārtām, viņš veenā un tanī pašā laikā dzīvo zeksualo kopdzīvi ar četrām seeveetēm: ar divām māsām: Leu un Raeli un divām kalponēm: Bilu, Zilpu. Visas četras šīs seeveetes dzemdē veenu bērnu pēc otra. „Un Zilpa, Leas kalpone, dzemdeja Jekabam dēlu... Un Zilpa, Leas kalpone, dzemdeja Jekabam otru dēlu“ (1. Moz. gr. 30. n. 10., 12. p. p.). Ar tādeem panteem kā sētīn peesētas divas garas nodaļas. Pārsteīgumā te lasitajs sev jautā: vaj te kāds vaislas stacijas apraksts?... Ak nē: te etiska personība „strādā“! Tikai nevilus te uzmācas jautajums: ar ko tad šādas Vecās derības nodaļas atšķiras no tādeem darbeem kā Lucijas Zamaič: „Čigans un trīs damas“? Veenigi ar to, ka te čigans dzīvo ar trim damām, bet tur žīds ar četrām... No Zamaič „Čigana“ etc. skolneekus mēģina atsargat, bet Jekabu ar četrām damām teologu kungī eeteic kā etiski pacilajošu „materiju“. Vaj teešām šee teologu kungī domā, ka skolneekem būtu jacenšas staigat Jekaba pēdās? Varbūt tagadejā zeksualā valība ir šādu Jekaba stāstu sekas!

D a v i d s. Jaunībā Davids veikls puika: ar veiklu līngas sveedeenu tas nosit leelo Goliātu. Vēlak viņš skaisti dzeed un beidzot teek par ķēniņu. Dzeesma viņam jaukā, bet darbi? Kā ķēninš, tas staigā pa sava nama jumtu un „ķikerē“, kur seeveetes mazgajas. Redzedams kādu skaistu seevu, tas to uz veetas eekāro. „Tad Davids sūtīja vēstnešus un lika to atvest, un ta nāca pee viņa, un viņš pee tās guleja... Un ta seeva tapa grūta“ (2. Zamuela gr. 11. nod. 4., 5. p. p.). Bet tā kā ta bij pulkveža Urija seeva, tad Davids sūta Uriju karā un peekodina to norīkot tādā veetā, kur viņu, katrā ziņā, nokautu. Tas ari noteek. Urijs krīt, bet jaukdzeedatais Davids dzīvo ar viņa seevu. Bet ta jau nu nebij veenīgā, ar kuru Davids dzīvoja. Davida „etiskee“ principi

tā tad: koklešana, lingošana, seeveešu „peesmeešana“ un laulato vīru „nomušišana“...

Kēniņš Zalamans. Atkal gudri aforismi un jaukas dzeesmas! Bet etika? Vispirms jau atzīmejams, ka Zalamans savā „Augstā dzeesmā“ ar leelu saldkāri apdzeed visas seeveetes veetas, gan vārdā minamas, gan arī vārdā neminamas. Bet, varbūt, Zalamans seeveeti tikai apdzeedaja? O, nē! „Un kēniņš Zalamans eemileja daudz svešas seevas, bez Varaus meitas vēl Moaba, Amona, Edoma, Zidana un Eteešu meitas...“ „Un viņam bija septiņsimt sievas no augstas kārtas un trissimts leekas seevas, un viņa seevas novērsa viņa sirdi“ (1. Kēniņa gr. 11. nod. 1. un 3. p. p.).

Cēls „etisko“ principu peemērs, vaj nē? Leekās gan, ka meitu medneekem Zalamans ar savām 1000 seevām ilgi vēl paliks kā izcilus ideāls! Bet mūsu reliģiski noskapotē pilsonu dzejneeki, turpretim, Zalamanu cenšas pārspēt seeveešu meesas aprakstišanā un apdzeedašanā...

Peetiks runat par pirmsvēteem. Te mēs noteikti redzam divas leetas: 1) cik „ētiski“ ir bijuši reliģijas pārņemtee un viņai kalpojošee izcilus cilvēki, 2) cik „derīga“ un „preekšzīmīga“ ir etiskā audzinašanā K. Kundziņa un citu teologu eeteiktā mācības veela.

d. Reliģijas „etiskais“ eespaidis vēstures gaitās. Ar reliģiju grib etiski audzināt mūsu jaunatni. Tad palūkosimees, ko dzīves prakse saka par šo etiskās audzinašanas līdzekli. Te mums kā leecineeks ir gadusimtenu ilgās vēstures gaitas.

Jā jau reliģija uz cilvēku var etiski eedarbotees, tad vispirms etiskeem vajag būt teem cilvēkeem, kuri, tā sakot „pil no reliģijas“, t. i. baznīcas un garīdzniecības preekštāvjeem. Palūkosim, kādi tee ir bijuši.

Visvarenaka reliģija bij Viduslaikos. Tad tā bij visspēcīga. Tā valdīja pār visu. Tad taču reliģijas cilvēkeem arī vajadzēja mirdzet kā etikas briljanteem. Bet vaj tā bij? O, nē! Nekad nav pasaulē valdījusi tāda netikliba, kā taisni tad! Sējumi ir peerakstīti par šausmīgo reliģistu netiklibu. Te atzīmesim tikai dažus peemērus.

Reliģijas un baznīcas zeksualā etika. 904. g. par Romas pāvestu paleek kādas netikles Marocijas mīlakais, Sergiis III. Pāvesta pils ikdeenās skaneja dzēruma troksnī un orgijās ar netiklām seeveetēm.

Pāvests Jānis XII. (955.—963. g.). Viņš dzīvo meesīgos sakaros ar savu paša māti un māsām. Pāvesta pili tas pārvērtā par īstu meitu māju, bet baznīcas par dejas un izpreecas veetām. Reliģiskās procesijās šis pāvests gāja kopā ar savām puskailām mīlakām. Romā neveena glītaka seeveete nebij droša pret „svēto tēvu“. Varas darbus pee seeveetēm tas pastrādaja pat apustulu kapenēs.

Benedikts IX. (1033.—1045. g.). Par pāvestu tas teek jau 10 g. vecs. Ar 14. gadu viņš sāk vest jau netiklu dzīvi, ar kuru pārspēj pat eepreekšjejos netiklus.

Inocentijs IV. (1241.—1254. g.). Tas peespeests no Romas bēgt. Viņš lūdz Angliju, lai to uzņem. Tā atsakas; motīvi: no pāvesta galma

nākot tāda reebiga smaka, ka Anglija to nevarot paceest. Par pāvestu apžēlojas Francija. Viņš nometas Lionas pilsētā. Laiku tur dzīvo. Tad aizeet. Veens no pāvesta galma, kardināls Hugo, Lionai aizraksta šādu pārmetumu par neveesmību: „Kad mēs pee jums eeradamees, mums ar leelām grūtībām izdevās sadabūt tikai trīs, četras eelas meitas. Aizbraucot, turpretim, mēs atstājām Lionu kā veenu veselu meitu māju, kas aptver visu pilsētu no rītpuses līdz vakarpusei.“

Par pāvestu dzīvi Avinjonā Petrarka saka, ka ta tālu pārsneegusi stāstus par seno Babiloni. Istā netikliba Francijā sākusēs tikai no pāvestu galma.

Pāvests Jānis XXII. (1314.—1334. g.) ar netiklibu peekopj „andeli“. Viņš eaved grēku atlaišanas tarifu. Garidzneeks var nodotees netiklibai ar mūkeni vaj citu seeveeti par 67 liri 12 su. Grēku par pedrastiju vaj sakaru ar lopeem var izpirkt par 219 liri 15 su. Mazu puiku izvarošanas grēku var izpirkt par 131 liru 15 su. Par jaunavas izvarošanu mācītais maksā tikai 2 liri 8 su u. t. t. Par šīm neleetībām un cūcībām „svētais tēvs“ eekaseja ap 50 miljonu guldeņu zeltā!

Veenīgi „kecereem“ šis „svētais tēvs“ grēkus nepeedeva. Tos viņš lika sadedzināt: ap 10.000 cilveku.

Pāvests Siksts IV. (1471.—1484. g.) eerīkoja Romā meitu mājas, no kurām eekaseja gadā 20.000 dukatu nodevu.

Julijs III. izdaria prostituetu skaitīšanu Romā, un raugi — pāvestu pārziņā bij 40.000 prostituetu.

Pāvests Aleksandrs VI. bij īsts nešķīstības „ģenijs“. Viņam daudz ārļaulības bērnu. Dzīvo viņš fiziskos sakaros ar savu meesīgu meitu Lukreciju. Viņas vīru tas leek nosist, un savu meitu padara par savu seevu. Pāvesta pils trīs no orgijām. Vispirms trokšņainas dzīres. Teek dzerts un plitets. Kad visi peeteekoši peedzēruši, tad vīreeši un seeveetes izģērbjas pliki un tādi ari dejo. „Kristus veetneeka“ namā bij pastāvīgi 50—60 netikles. Reizēm „svētais tēvs“ nosēdās kopā ar savām „ģeneralmīlakām“, t. i. savu meesīgo meitu un kādu Džuliju gaišas zales vidū leelā krēslā, bet citām 50 vaj 60 netiklēm kailām lika skreēt apkārt un uzlasīt pa zāli izkaisītos kastāņus. Kādam mākslineekam tas leek uzzīmet svētbildi, kur viņa mīlakā Džulija Farneze tēlota kā Madona, bet viņš pats pee viņas kājām kā — preesteris...

Peetiks. Šai reliģisko netikļu virknei nav gala, un tāpat viņu fantastiskeem netiklibas veideem. Pats par sevi saprotams, ka šee „svētee tēvi“ bij ne tikai garīgi, bet ari fiziski sapuvuši. Zifiliss bij pāvestu parastākā slīmība. (Peem. Aleksandrs VI., Julijs II., Leo X. u. c.) Julija II. galma ārsts par viņu saka: „Pateesi kauns stāstīt, jo visā viņa meesā neatradīsī tādu veetiņu, kurā nebūtu šausmīgās izvīrtības zīmes.“ Leelajā peektdeenā šis pāvests nav varejis neveena laist pee savas kājas, lai pēc veca paraduma draudze skūpstītu, jo ta visa bijusi zifilisa saēstā.

Glūži tāpat dzīvoja ari citi augstakee garidzneeki, kardināli. Peem. Litichas biskapam Indriķim bij 63 ārļaulības bērni no viņa mīlakām, no kurām daudzas bij mūkenes. Augstakee garidzneeki nekur negāja bez netiklēm. Kad viņi sabrauca 1414. gadā uz Konstances baznīcas kon-

cilu, tad pilsētā eeradās 1500 prostituetas. Dažas no viņām eepelnija prāvas naudas zumas.

Ne mazak netikli bij veenkāršee mācītaji, mūki un mūkenes. Mācītaji pee grēku sūdžešanas izvaroja seevas un jaunavas, reizēm aplaizdami ar veneriskām slimībām veselus meestus un pilsētiņas (peem. vecakais draudzes mācītajs Rustiks Reimsas pilsētā). Seeveešu klosteri tika pārvērsti par istām atklātām mājām, kur reti atradās kāda seeveete, kas nebij uz grūtām kājām. Kad Paduas pilsētas tuvumā nolaida kāda klostera dīķi ūdeni, tad viss dīķa dibens bij pārklāts ar mazu bērnu kauliņiem, striķiem un lupatām. Tur mūkenes bij slīcinājušas savus ārlaulības bērnus. Vīreešu klosteri atkal bij pārvērsti par veetām, kur bagato aprindu seeveetes saplūda „ārstetees“ no neauglības. Bez tam klosteru tuvumā ari parasti atradās atklātās mājas. Par mūku netiklību tautu literaturās uzglabājušees veseli parunu krājumi.

Bet, varbūt, tā tas bij tikai senak? Ak nē! Tā tas bijis līdz mūsu deenām. Atceresimees kaut mūsu teoloģiskos mācekļus*). Bez tam es te varetu uzskaitīt ari dažu labi pazīstamu latveešu mācītāju vārdus, kuri ar zifilitiķu pirksteem ir deevmaizes sneeguši nevainīgām jaunavām un sirmām, trīcošām galvām...

Tiktāl daži vārdi par reliģijas un baznīcas zeksualo etiku. Telpas mums neatļauj te sīkak aizrādīt uz citeem reliģijas nozeegumeem, kā: dzeršanu, mantrausību, zagšanu, laupīšanu, slepkavību u. t. t.

Kad pāvesta Jāņa XXIII. netikumība un nozeedzība pārsneedza katras robežas, tad baznīcas valdneeki sabrauca Konstancā to teesat. Šo pekles izvirumu apvainoja par 80 dažadeem nozeegumeem. Apvainotais nobeidza savu runu šādi: „Uz viņu nevar skatīties citādi, kā uz visa laba eenaidneeku. kā uz visadas nešķīstības trauku, kā uz visu nešķīstelu nešķīsteli. Katrs, kas viņu pazīst, tas teiks, ka tas ir satans cilvēka veidā.“

To pašu var teikt par baznīcas tikumību vispār.

e) Pietate, eeceetība, cilvēcība. Te tikai vēl kādus vārdus par šīm īpašībām, kuras vai katrā vārda galā mums cildina reliģijas sludinātajā un eeteic reliģiju kā šo īpašību veicinātajā. Vaj tas teesa? Vaj reliģija vēstures gaitā šīs īpašības ir veicinājusi? Nē! Taisni otrādi! Reliģija ir bijusi šo etisko īpašību niknakais eenaidneeks. Zvērišķību, neeeceetību un necilvēcību reliģija ir nesusi sev līdzī gadusimtenu gaitās! Pēc vēsturneeku aprēķina uz inkvizīcijas sārteem veen reliģija un baznīca ir sadedzinājusi **ap 9.000.000 cilvēku**. Veens pats inkvizitors Torkvema da sadedzinājis 10.220 cilvēku. Veenā pašā Spanijā nelaimīgo upuru skaits ir ap 340.000. Tuluzas pilsētā 1557. g. baznīca sadedzināja 400 seeveetes („raganas“). Starp sadedzinātām bij jaunavas un bērni, septiņu, astoņu un desmit gadu vecas meitenes! Zveedrijā 1669 g. Moras pilsētiņā inkvizīcijas mokām tika nodoti **300 bērni**. Ženevā 1546. g. baznīca sadedzināja 500 seeveetes. „Seeveete — nav cilvēks“, „seeveete — sātana trauks“, „seeveete — velna eerocis“.

*) Par mūsu mācītāju etiku sk. ari manu grāmatīņu: „Ko tauta saka par baznīcu un mācītājiem“, 1927. g.

„no seeveetes nāk visadi grēki“ — tā seeveeti „ceenija“ baznica viduslaikos! Makonas baznicas koncilā VI. g. s. spreeda: vaj seeveetei ir dvēsele vaj nav? Pozitīvi šo jautājumu izšķīra tikai ar veenas balss vairakumu! Lūk, reliģijas „džentlmeni“ un humanisti!...

Reliģija veenmēr ir bijusi visniknakais zinatnes un izglītības vajatajs. Neeceetibu pret zinatni jau parādīja baznicas tēvi Tertulians un Ciprians. Pēc Konstantina Leelā, kad kristīgā ticība palika par valsts reliģiju, neeceetiba palika par valdošo reliģijas ipašību. Kr Kolumbam baznica bruka virsū, jo viņš domāja, ka zeme ir apaļa. Koperniks vairak kā desmit gadu neuzdrikstejās publicet savus darbus. Galileju, kā vecu sirmgalvi, ilgi mocija pa ceetumeem. Kepleri izdzina no tēvijas, un sadedzināja viņa māti.

Filozofu Rodžeru Bekonu baznica 15 gadu mocija pa ceetumeem. Filozofu Kampanelļu, kas aizstāveja Kopernika un Galileja mācības, 27 gadus vārdzināja pa ceetumeem. Par tām pašām mācībām sadedzināja 1600. g. Dž. Bruno. Vēl japeezīmē, ka Kampanella tika breesmīgi spīdzinats. „Septiņas reizes mani šausmīgi spīdzināja. Pēdējā spīdzināšana ilga 40 stundas. Mani ceeši sasēja ar virvēm, kas greezās manās moesās līdz kaulam. Ar atmuguriski saseetām rokām mani pakāra uz asa meeta, kas saplosija manu meesu, un es pazaudeju ap 7 mārciņas asinu.“

Zinatneekam Vanini, ko apvainoja bezdeevībā, izrāva mēli, pēc tam pakāra un liķi sadedzināja (1619.g.).

Baznica rūpīgi cenzeja gan grāmatas, gan runas, gan domas.

Vēl 1900. g. Romas pāvests līcis sastādīt katoleem aizleegtu grāmatu sarakstu, kurā eetilpst, peem., Dekarta, Spinozas, Juma, Kanta, Konta, Ģetes, Voltēra, Russō, Renana, Darvina un citu zinatneeku un filozofu darbi.

Spanijā, kur baznicas un inkvizicijas vara turejās visilgaki, tika cenzeti pat uzraksti uz tabakas dozēm, sērkociņu kastīnām, vēdekleem, mebelēm, izkārtņēm, uz dažadeem izgreznojumeem u. t. t. Ārkārtīgi neeceetīgi un varmācīgi pret citadu domu, pret zinatni ir bijuši arī drūmais Kalvins un dzīves preecīgais Luters.

Luters sevišķi nikns bijis pret dumpigajeem zemneekem. Viņš eeteic zemneekus sist kā trakus suņus. „Durat tos, cērtat, žnaudzat, kā kurš varat,“ tā Luters uzmodina dižciltigos vācu baronus un grafus, kas gāja karā pret zemneekem. Pēc cilvecības, pietates un eecetības tas gan neskan...

Luteram pakal nepalika arī mūsu luterāņu mācītāji. Revolucijas un revolucionarās kustības laikā tee sēdeja brālīgi kopā ar kazaku virsneekem un soda ekspediciju vadoneem. Pirms 1905. g. tee klusībā lida žandarmerijās denuncet brīvības cīnītajus, bet bruņotus baronus aicināja stāvet pee baznicu kancelēm.

Bet, varbūt, tas bij, varbūt, tagad baznicas un reliģijas pārstāvji ir citadi?... Kam šīs iluzijas vēl būtu, teem atgādināsim, ka vēl 1927. g. aprīļa mēnesī, nekur citur, kā mūsu demokratiskā Latvijā, Rīgas pilsētā policija uz baznicas eerosinājumu ap pusnakti laužās

EEKŠĀ „Kulturas Balss“ noliktavā, lai konfiscetu A. Celmiņa vēsturiska rakstura brošūru „Kā deevi cēlušies“... Šo „slaveno“ garīgās „eeceetības“ darbu balstoties uz vecajiem, mīļajiem cara likumeem, eerosinājuši mācītāja un prof. K. Kundziņa koleģi, kuri arī ļoti skaisti māc runāt par ... eeceetību, cilvecību, pietāti un citām tamlīdzīgām leetām. Mēs nešaubamees arī par to, ka eeceetības un cilvecības vārdā „religīsti“ pret mums izleetotu zināmās Viduslaiku necilvecības, ja tikai veen to varetu.

f) Slēdzeeni. Sākot savas kritiskās peežīmes par K. Kundziņa grāmatu „Religijas mācība un etika jaunatnes audzināšanā“, es sacīju, ka „religija ir tikumības ziņā visnegativākā ideoloģija, kādu veen pasaule pazīst. Dabisks gan ir jēdzeenu saveenojums „Religija un netikumība“, bet ne otrādi.“ Šo savu pamatdomu es te arī esmu motivejis, cik man raksta apmēri atlāva. Mēs redzejam, ka religijas būtībā jau valdošee ir etikai preteji elementi. Tas tiklab Vecajā, kā Jaunajā derībā. Tālak redzejam, ka arī gadu simteņiem ilgās vēstures gaitās religija ir nesusi tikai šausmas un nozeegumus. Pat cildinatee bībeles pirmsvētee etiski pavisam nepeeņemami.

Savā grāmatā prof. K. Kundziņš jautā: „Vaj religijas mācība vispār peepaturama tagadejā (laicīgajā) skolā. Jeb atstājama veenīgi mājai un atteecigai draudzei?“ („Religijas mācība etc. 17. l. p.).

Pēc visa sacītā mēs varam atbildēt uz šo jautājumu droši un skaidri: religijas mācības izmetamas tiklab no skolas, kā no mājas audzināšanas, cik veen ātri tas eespējams! Pret religiju audzināšanā javed nopeetna ciņa. Viņa apdraud ne tikai etisko, bet pat katru daudz maz godīgu kulturelu attīstību!

3. Fr. Zālītis un vidusskolu direktori. Ari Fr. Zālītis peeder pee teem pedagogeem, kuri aicina mūsu jauno paaudzi ne uz preekšu, bet atpakaļ — pee viduslaiku kulturas. Sildidamees demokrat. Latvijas saulītē (kas sevišķi pilsonībai tik silta), viņš tomēr stipri apšaubā gan demokratisma, gan brīvības principus. „Latveešu tauta, kura jau vairakkārtīgi peedzīvojusi ar demokratisma un brīvības cerībām saveenotu rūgtu vilšanos.“ („Izglītības Min. Mēnešr. 1920. g., Nr. 2., 111. l. p.). Laikam tad demokratiskā Latvija arī ir veena tāda rūgta vilšanās, vaj nē?... Vaj tad carisms bij drošāku cerību un tikumisku vērtību apbalvots?... Ar bažām Fr. Zālītis noraugas, ka „demokratisma vilnis augstak, kā jebkad, veļas pār visu pasauli. Leekās, nekāda cilvecīga vara viņu neapturēs...“ (Turpat 111. l. p.).

Fr. Zālītis darbojas kā: 1) vidusskolas direktors un 2) kā pedagogs-literāts, mācības grāmatu sastādītājs. Pēdejas darbības linijas abas galu galā kalpo veenam un tam pašam mērķim — audzināšanai. Mēs te galvenā kārtā vēribu peegreezīsim viņam kā pedagogam, ciktāl viņa uzskati izpaudivies literatūrā. Tikai eepreekš vēl veena nepeeceēšama peežīme. Fr. Zālīti mēs izvēlamees ne tamdēļ, ka viņam būtu kādi izcilus svarīgi nopelni pedagogiskā darbā un atteecīgā literatūrā. Nē. Viņu mēs izvēlamees kā tipu, kā veenu no daudzem un līdzīgiem mūsu

vidusskolu un institutu direktoreem. Viņa uzskati un principi ir visa šī leelā direktoru vairuma uzskati un pedagoģiskie principi.

Fr. Zāliša pasaulveedoklis ir — reliģiski-metafiziskais. Šis pats veedoklis valda arī viņa pedagoģiskajā ideoloģijā. Savus pedagoģiskos principus Zālītis izsaka galvenā kārtā divos rakstos: „Skolas uzdevums“ (Izgl. Min. Mēnešr. 1920. g. Nr. 1., 2.) un „Reliģija un kultura“ („Ausma“ 1926. g. Nr. 1.).

Fr. Zālītis, aizrāidīdams uz tagadējās kulturas krīzi, prasa pēc jauna kulturas satura, pēc kulturas atdzimšanas. „... Visi dzīves apstākļi prasa pēc mūsu kulturas tikumiskās atdzimšanas. Reizē ar šo arī mūsu skolām, mūsu audzināšanas darbībai jātop pamatīgi reorganizētai — tikumiski-reliģiskās audzināšanas garā. Vēl vairāk, pēc viseem apstākļiem vērojot, taisni skolām šai mūsu kulturas atjaunošanas procesā būs jāspēlē galvenā faktora loma“ (Izgl. Min. Mēnešr. 1920. g. Nr. 2., 109. l. p.). Reliģiski-tikumiskā audzināšana pēc Fr. Zāliša domām ir skolas pirmais un galvenais uzdevums („Nostādot tikumiski-reliģiskos mērķus skolas audzināšanas pirmajā veetā... Turpat). Reliģiski-tikumiskā puse ir arī katras personības galvenā sastāvdaļa. („Personība stingrā nozīmē ir tikai tikumiskā persona jeb raksturs, kurā labais atrodas pārsvarā par ļauno“... Turpat 110. l. p.). Ar šo reliģiski-tikumisko aspektu saskarjami arī skolā dzīves ideāli, pasaulveedoklis u. t. t. „Bet pēc atsevišķo spēju izkopšanas un zināšanu-prašanu peesavināšanās pastāvīgi jāpatur acis veedoklī: cik tālu viss tas sekmē skolu galveno, tikumiski-reliģisko audzināšanas uzdevumu“ (Fr. Zālītis. „Skolas uzdevums“. Izgl. Min. Mēnešr. 1920. g. Nr. 2., 111.—112. l. p.).

Tā tad skaidrs ir tas, ka Fr. Zāliša pedagoģiskais, kā arī vispārējais pasaulveedoklis ir — reliģiskais. Fr. Zālītis gan leeto vārdu saveenojumu „reliģiski-tikumiskais“, bet mēs jau redzējam, runājot par prof. K. Kundziņa etisko filozofiju ka šee jēdzeeni pavisam kopā neder. Te mēs vairs šo domu nemotīvesim, bet tikai aizrādīsim uz agrāk sacīto.

Atteecotees uz reliģiskās audzināšanas veedokli vispār, jāsaka, ka Fr. Zālītis te aizrāda atkal uz ļoti vecu un ļoti pārbaudītu audzināšanas principu un sistēmu. Reliģiskā audzināšana ir Viduslaiku audzināšanas sistēma. Ta ir sistēma, kas vairāk kā uz tūkstots gadeem bij eezārkojusi Eiropas spīrgto domu un jūtu pasauli. Kā vēsturneeks Fr. Zālītis to nevar nezināt. Bez tam mēs vēl paši dažus gadu desmitus atpakaļ tepat Latvijā deezgan pamatīgi dabujām šīs sistēmas liku smaku saostees. Auksti drebuli pārskreen pa kauleem, to atcerotees, bet Fr. Zālītis domā, ka zārki jaattaisa un miroņi jamodina, lai tee glābj kulturu un nes jaunu dzīvību... Savu pamatdomu par reliģijas kulturelo un audzinošo nozīmi Fr. Zālītis tuvāk motivē savā rakstā „Reliģija un kultura“ („Ausma“ Nr. 1., 1926. g.). Tur viņš raksta, ka 1) reliģija esot leels eekšejo, garīgo spēku avots; 2) reliģija pacelot leelā mērā cilveka aktīvo enerģiju; 3) reliģija izsargājot cilveka gara dzīvi no seklibas un peedodot viņai nopeetnību un dziļumu; 4) reliģija veicinot idealismu, t. i. tos centeenus un darbus, kas nāk par labu citeem cilvekeem. Vaj tas teešām tā? Mēs šos slēdzeenus ne

tikai apšaubām, bet esam taisni pretejās domās. Vēsturisko argumentāciju citreiz. Tagad tikai dažas vairak psiholoģiska rakstura pēezīmes.

Reliģija leels eekšējo. garigo spēku avots? „Viņa tam (t. i. cilvēkam. P. B.) palīdz vispirms veegli panest dažadas ceešanas, grūtības, vilšanos un nemeeru... Viņa dara par veeglu to, kas citādi izleekas kā smags nepeeceešamības jūgs.“ („Ausma“ Nr. 1., 10. l. p.). Mēs nenoleedzam, ka reliģiskā mānišanās var dažbrīdi ceešanas atveeglināt. Bet te mazs peemērs. Teiksim, N. kgm ir veicams kāds smags, atbildīgs darbs. Šim darbam pēc ilgas meklešanas un peesolot bagato atalgojumu, atrodas arī cītīgs strādneeks. Darbam vajadzīgs vesels gads. Strādneeks strādā. Darbs ļoti grūts, bet strādneeks veic to ar preeku. Viņš cer, paees gads, un viņš dabūs bagatīgu atalgojumu. Varēs gan atpūsties, gan pēc tam ērtāki un veeglāki savu dzīvi eekārtot. Gads pagājis. Darbs padarīts. Strādneeks preecīgi eerodas pēc atalgojuma, un darba devejs tam pasneedz... pārs alus pudeļu etiketes! Par strādneeka gara stāvokli nerunasim. Bet darbadevejs N. filozofē: krāpšanai leela moraliska nozīme. Redzat, cik šee tukšee solījumi šim strādneekam deva spēka panest visas darba grūtības!... Redzat, cik leels spirdzinošs spēks ir krāpšanai!... Ja gan: šij krāpšanai bij gada gaitās leels meerinošs spēks, bet vaj tapēc iai mēs krāpšanu proklametu par leelu etisku faktoru? Vaj to lai nemaz neņemtu vērā, kas krāpšanai seko? Neņemtu vērā cilvēka peekrāpšanas, izmisuma un sabrukuma jūtas, kas tam seko?

Tas pats, ko sacijām par grūto darbu un alus pudeļu etiketēm, ir arī ar reliģijas „etisko spēku“. Kad garīdzneeki mulķa cilvēciņam sola viņpasaules labumu par viņa darbu, nabadzību un ceešanām, lai beigās tam pat tukšas alus pudeļu etiketes nepasneegtu, tad tā taču ir breesmīga un zemiska cilvēku krāpšana. Bez tam katrai krāpšanai seko smags psihisks stāvoklis, lāsti, vaimanas etc.

Tālak. Fr. Zālītis preecīgs, ka reliģija cilvēku ceešanās nomeerina, ka tā leek cilvēkam visu ko meerīgi panest.

Te Fr. Zālītim, kā vēsturneekam. mēs varam sacīt, ka nemeers un neapmeerinatība ir faktori. kas cilvēku un cilvēci dzen uz preekšu. Tā, peem., ja latvju tauta pēc Fr. Zāliša kga receptes būtu meerīgi, klusi un deevbijīgi paceetusi savu stāvokli, kā mācītāji to vēlejš, tad mums demokrātiskās Latvijas nebūtu. Tad mācītāji vēl šobaltu deen' no savām kancelēm deklametu: „Lai tava žēlastība bagatīgi izgāžas par mūsu kungu un ķeizaru Nikolaju Aleksandroviču“ etc. Tad nebūtu arī tās „nacionālās kulturas“, par kuru jūsmo mūsu nacionalisti, un šaubos arī, vaj Fr. Zāliša k-gam būtu tā izdevība stāvet leelas mācības eestādes preekšgalā bez kreevu inspektoru un direktoru virskundzības.

Pavisam nepeenemams Fr. Zāliša paceetības un apmeerinatības princips ir strādneekeem. Viņeem tas nozīmetu mūžīgu verdzību un nepārtrauktu posta stāvokli. Deevbijīgs strādneeks ir nožēlojams vergs. „Ceešanas ved pee Deeva“ — saka Fr. Zālītis. „Ceešanas speež atmest deevu, ceešanas ved uz cīņu, cīņa ved pretī labakai nākotnei“ — atbild strādneeks!

Fr. Zālītis un citi pilsoņu audzinataji strādneeku šķiras bērneem propagandē reliģiju, paceetību, ceešanu pazemīgu panešanu; zocialistiskai pedagoģijai jasludina paceetības un glēvulības atmešana, cīņa ar ne-taisnību; ceešanu novēršana.

„Reliģija... pacel leelā mērā arī cilveka aktīvo enerģiju“ (Fr. Zālītis „Ausma“ 1926. g. Nr. 1., 10. l. p.). Vaj tā? Loģiski un reālās dzīves gaitās ir taisni otrādi. Reliģija ir leelākā pasivitātes ideoloģija. Reliģija māca palaistes uz deevu. Deevs — visuvarēnais; cilveks — tīrais neeks. Deevs visu redz, dzird, vērs un dara. Cilvekam vajag tikai lūgt deevu un uz to cerēt, tad viss nāks. „Palaidees uz to Kungu, tad viņš gan darīs,“ tā saka kāds bībeles pants. Pat par savu eksistenci cilvekam nav jā rūpejas un jāzūdas. „Nezūdatees savas dzīvības pēc, ko ēdisēet un dzerseet; nei arī par savām meesām, ar ko ģērbsitees... Skatatees uz putneem gaisā: ne tee sēj, ne tee plauj, ne tee sakrāj šķūnos, un jūsu debesu tēvs tos baro... Kurš jūsu starpā savam mūžam var peelikt veenu olekti, jebšu tas tadēl bēdajas?“ (Mat. ev. 6. nod. 25.—27. p. p.). Vaj tas nav skubinājums uz visleelāko pasivitāti? Cilvekam nav jā rūpejas, rūpejas deevs. Tā cilveka privātā dzīvē, tā vēsturē. Ari vēstures gaitu taču pēc reliģistu filozofijas un loģikas vada deevs. Viņš ir neveen vēstures pamatfaktors, bet vēstures „visfaktors“, jo viņš visu nosaka un vada. Cilveks lai tikai eet, kur viņu dzen un vada. Tas — viss.

Tā uz pasivitāti skubina svēti raksti. Tā par pasivitāti runā visa reliģijas būtība un reliģijas loģika. Pēc šīs reliģijas loģikas iniciatīva, zerosme, noteikšana taču veenmēr un visur peeder „augstakajam garam“, „augstakajam saprātam“. Kur te var runāt par aktivitātes veicināšanu?! Par tādu runa var sāktees tikai tad, kad deeva un reliģijas māni atsveesti pee malas un pats cilveks nostājas kā augstākā un noteicošā būtne.

„Reliģija... aizsarga cilveka gara dzīvi no seklības un peedod viņai nopeetnību un dziļumu“. Te Fr. Zālītis atkal apgalvo leetas, kas pateesībā ir taisni otrādas. Svētee raksti ceena un cildina cilveka aprobežotību un gara nabadzību. „Svētīgi tee, kas garā nabagi, jo debesu valstība viņeem peeder“, saka Kristus kalna sprediķi. Gadu simteņeem „reliģisti“ ir neevajuši cilveka prātu, zinātni, saprašānu. Gadu simteņeem tee ar mežonīgu naidu un necilvecīgu ceetsirdību ir vajajuši zinātni, zinātnisko pētišanas un patstāvīgas domašanas darbu. Vēl šo baltu deen' reliģisti to dara, saukdami cilveka prātu par „spičkas gaismu“, kas nekā nevarot saredzet un izpētīt. No reliģijas veedokļa, tas ir loģisks slēdzeens, jo „leelais prāts“ taču ir pašam deevam. Šāds uzskats loģiski nevar veicināt gara dzīves dziļumu un arī faktiski vēstures gaitās to nav veicinājis. Prāta attīstība tikai tad veicināma, kad atmet reliģijas māņus un cilvēka prāts nostājas kā augstākā saprātīgā un domajošā būtne, kurai peeder iniciatīva vērošanā, pētišanā, domašanā, garīgā radišanā.

„Reliģija... veicina idealismu, t. i. tos centeenus un darbus, kas nāk par labu citeem cilvekiem“. (Fr. Zālītis. Turpat 11. l. p.). No ka Fr. Zālītis to spreek? Vaj tā hipoteze, loģisks slēdzeens vaj vēsturisku faktu peerādīta pateesība? Pee vēstures Fr. Zālītis negreežas,

un ja viņš to darītu, tad vēstures atbilde būtu teeši preteja tam, kādu viņš gaida. Dzīvē reliģisti veenmēr savā nospeedošā vairumā ir bijuši rupji materialisti, t. i. egoisti-praktiķi. (Atceresimees un pavērosim kaut mūsu Latvijas mācītājus.) „Reliģisko pārdzīvojumu gadījumos egoisms zūd un eestājas palaikam labsirdīgs jūtu noskaņojums, kā atteecībā pret cilvekeem, tā arī pret dzīvnekeem.“ (Fr. Zālītis. Turpat 11. l. p.). Kā tā var runāt vēsturneeks?! Vaj ta ir vēstures faktu nezinašana, slēpšana, vaj sagrozišana? Te taču nepeetiks aizrādit uz veenu, otru labsirdīgu lauku vecīti, vaj veenu, otru Poruka vaj Apsišu Jēkaba tipu. (Ari tur, nopeetnak painterešjotees, redzesīm, ka vecišu labsirdība nav reliģijā, bet pavisam kautkur citur.) A. Bebelis par kristīgo ticību zīmīgi saka šādi: „Kristīgā reliģija, šī mīlas reliģija, vairak kā 18 gadu simtenus preekš viseem ticigeem un domajošeem cilvekeem ir bijusi naida, vajasanas un apspeesanas reliģija. Neveena reliģija pasaulē nav prasijusi cilvecei tikdaudz asaru un asiņu, kā kristīgā; neveena cita nav devusi tikdaudz eemeslū visnekreetnakeem nozeegumeem, kā viņa.“ (A. Bebelis. Kristīgā ticība un socialisms.) Reliģisko vajasanu un karu nežēlīgais raksturs viseem labi zinams. Peem., katoļu garīdzneeks Jēkabs Forers, katoļu kara spēkeem (kas sūtiti protestantu apspeesānai Švābijā) dod tādu pavēli: „Un ja kas domā jums pretotees, tad sadedzineet tos. bet dedzineet tā, ka lai eņģeleem metas karsti un lai debess zvaigznes izkūst!!“ Tas bij vispārejs lozungs, ta bij vispārejā noskaņa, kas valdīja gadu simteneem reliģijas pārņemtos laudīs. Un kā te var nākt un apgalvot, ka „reliģisko pārdzīvojumu gadījumos egoisms zūd un eestājas... labsirdīgs jūtu noskaņojums!...“ Reliģija rada trulu fanatismu, fanatisms dzīvnieceisku neeceptību, naidu, asinskāri.

Tā tad nepareizs ir Fr. Zāliša apgalvojums, ka reliģiskā audzinašana ir etiskās audzinašanas pamats. Kritikas neiztur arī tee psiholoģiska rakstura motīvi, ar kādeem Fr. Zālītis grib pamatot savu uzskatu.

Peetiks. Sacitais deezgan skaidri raksturo Fr. Zāliša pasaulsveedokli. Tas ir bībeliski-metafiziskais. Šim pasaulsveedoklim peeskanotī arī viņa pedagoģiskee principi. Audzinašanā Fr. Zālītis nes to pašu garu, ko Eiropai nesuši Viduslaiki un ko Latvijas pirmskara skolai „mūsu“ mācītāji un Irlavas zeminaristi. Bet tas vēl nav viss. Tādā garā strādā viss leelais vairums mūsu vidusskolu un skolotāju institutu direktoru. Fr. Zāliša uzskati ir šī leelā vairuma uzskati. Un šis audzinašanas rezultāti? Viņi ir jau gaiši redzami: augstskola pildās ar korporeliskajeem dzērajjaunkungeem un tukšajām šiberjaunkundzēm. Pa studiju laiku — nacionalistiska eedzeršana, dzirošana, šiberešana un dižošanās, bet pēc studijām — ta pati izdīve, reprezentešanās, karjera un — valsts izlaupīšana...

Fr. Zālītis žēlojas, ka tagadejais laiks, tagadejā jaunatne ļoti ceešot no „eekšeja tukšuma“, ideālu trūkuma u. t. t. Tā tas ir. Bet vaj Fr. Zāliša kungs un citi vidusskolu direktori zina, ka tas ir taisni pateicotees viņu audzinašanai Viduslaiku garā? Kad skolā cilveku tukšu izpumpē, kur lai viņš tad pēc skolas „pilns“ gadās? Pildīt skolu jaunatni ar reliģisko garu, nozīmē to pildīt ar tukšu vēju. Un kad cilveks ar tukšu vēju

pildīts, tad vēja grābeklis no viņa arī iznāk. Šādus vēja grābekļus un gaisa strīpas reliģistu kungi var tagad novērot visur. Lai nu viņi pāpriecājas par saveem reliģiskā vēja pedagoģijas rezultātiem...

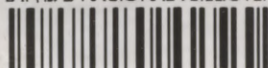
Zocīali un etiski leetderīgi cilvēku var audzināt tikai uz reālās dzīves un reālās zinātnes pamatiem. Arī ideāliem jāizaug no veselīgas reālas dzīves prasībām. Tikai tad tiem ir zocīals un etisks spēks. Mistikai un metafizikai, resp. reliģijai tādu pamatu nav. Tās lido tukšu fantāziju pasaulē. Reliģijas, mistikas un metafizikas pēleetošana nav veselīga, bet slimīga audzināšana. Viņa neved pēle veselīgas, bet slimas kultūras. Reliģija, slimība un deģenerācija veenmēr eet roku rokā. Jūs šaubāties? Te daži vēstures fakti. Viduslaikos reliģija noveda Eiropas kultūru pēle bankrotā. Tapat arī tikumību. Kultūras un tikumības atdzimšana sākās ar renesansu. Tad pretreliģiskās strāvas sāka lauzt reakcijas ledu un aizskalot baznīcas ētikas netīros ūdeņus.

Tad — pārs faktu no mūsu nesenās vēstures. Kas gan neatcerēties to gara spirtumu, ideālu mirdzumu un jaunātnes idealismu, kas valdīja mūsu sabiedrībā ap 1905. gadu?! Bet taisni tad reliģiskie murgi bij visvairāk aizmesti prom. Tad nāca reakcijas asinskāzas. Revolūciju noslicināja asinis. Tukstošus no drošsirdīgiekiem cīnītājiem nokāva, tūkstošus aizmeta svešumā. Sabiedrībā eestājās pagurums, nospeests gara stāvoklis, slimīga noskaņa. Un šinī slimīgajā reakcijas atmosferā uzdīga atkal reliģiskās noskaņas, misticisms, nekaunīgā pilsoniskā māksla, dekadentisms, trakulīgā izdzīve, netikumība, pašnāvības u. t. t.

Tagadējā pēckara un pēcrevolūcijas gurdēnājā un slimīgajā atmosferā — atkal tās pašas parādības: reliģija, mistika, metafizika, nekaunīgā pilsoniskā literatūra, izdzīve, pašnāvības, netikumības u. t. t. Tā tad skaidrs kā deena, ka reliģija, reakcija, netikumība un deģenerācija veenmēr eet roku rokā, cita citu balstīdamas, cita no citas izaugdamas. Reliģija un moraliska deģenerācija patesībā ir divi aspekti no veenas un tās pašas parādības — vispārejās garīgās panīkšanas un deģenerācijas. Kā pēpes un sūnas parādas uz nonīkuša koka, kā parazīti apstāj nonīkušu cilvēku vaj dzīvneeku — tā reliģija un moraliskā deģenerācija izaug uz panīkušās sabiedrības garīgā koka. Un te nāk mūsu teoloģiskie pedagogi un grib veenu indevi ar otru izdzēdet. Bet vaj tad koleru kāds ar mēra palīdzību ir izārstejis? Tapat nevar arī tagadējās sabiedrības moralisko deģenerāciju izārstēt ar reliģiju.

Satura rādītājs.

	Lpp
Eevads	3
1. Mācītājs A. Skrodelis	5
2. Prof. K. Kundziņš	12
a) Reliģija un ētika	14
b) Jaunās derības ētika	19
c) Bībeles pirmsvētē	21
d) Reliģijas „ētiskais” eespaids vēstures gaitās	23
e) Pietāte, eeceetība, cilvēcība	25
f) Slēdzeeni	27
3. Fr. Zālītis un vidusskolu direktori	27

P. Birkerta grāmatas:

	Ls
1. Psiholoģija. Otrs pārlabots un papildināts izdevums	3,60
2. Pedagoģiskā psiholoģija	3,60
3. Daiļrādīšanas psiholoģija I. 1922. g.	2,50
4. Daiļrādīšanas psiholoģija II. 1925. g.	3,—
5. Milas psiholoģija I. 1926. g.	4,—
6. Latvju tautas anekdotes. 1926. g. 373 lapp.	6,—
7. Latviešu sakāmvārdi un parunas. 1927. g.	1,50
8. Latvju tautas miklas. 1927. g.	2,40
9. 1905. g. revolūcijā cietušie Latvijas skolotāji. 1927. g.	4,—
10. Zocioloģija I. 1921. g.	4,—
11. Ko tauta saka par baznīcu un mācītājiem. 1927. g.	0,70
12. Mūsu revolūcijas varoņi un mocekļi. 1928. g.	0,80

